له بلاوكراوەكانی ماڵپەڕی بەهەشت

دەعوە و بانگەوازكردن بۆ لای خوا
و
ڕەوشتی بانگخوازان

(الدَّعْوَةُ إِلَى اللهِ وَأَخلاقُ الدُّعَاة)

نووسینی زانا و پێشەوا

عبد العزيز بن عبد الله بن باز رحمه الله

وەرگێڕانی

محمد عبد الرحمن لطيف

وتارخوێنی مزگەوتی (شێخ إبراهيم) / كەلار

چاپی دووەم ١٤٣٨ ك

ماڵپەری بەهەشت

ba8.org

ماڵپەڕێكی ئیسلامی زانستی پەروەردەیی یە و لەپێناو بلاوكردنەوەی ئەو ئیسلامەیە كە سەلەفی صالّح - پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) و هاوەڵانی (رضي الله عنهم) لەسەری بوون - وە سەر بە هیچ گروپ و لایەنێكی حیزبی نیە.

ماڵپەری بەهەشت

ئەو کتێب و بابەت و لێکۆڵینەوە شەرعیانە بڵاو دەکاتەوە کە دەبنە هۆی:

١. شارەزاکردنی موسوڵمانان و پەروەردەکردنیان لەسەر رێگا ڕاستەکەی ئیسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبێ بە گەڕانەوە بۆ پەیڕەوە رەسەنەکەی ئیسلام،کە بریتی یە لە قورئان و سوننەت،بە تێگەشتنی پێشین وپێشەوایانی ئوممەت.

٢. پاک کردنەوەی بیروباوەڕ و ڕەوشتی موسوڵمانان، لە دیاردەکانی شیرک و کوفر و تاوان.

٣. پاڵاوتن و تەصفیەکردنی ئاینی ئیسلام لە بیدعە و بۆچونە داهێنراوەکان.

٤. وریا کردنەوەی موسوڵمانان لە شوێنەواری خراپی ڕیوایەتە لاواز و هەڵبەستراوەکان.

٥. پتەو کردنی برایەتی یەکی ڕاستەقینە لەسەر بناغە فراوانە جێگیرەکەی ئیسلام و نەهێشتن و کەمکردنەوەی دەمارگیری مەزهەبی و حیزبی.

ئامانجمان:

ئاشناکردنی کۆمەڵگایە لە ئیسلامی ڕەسەن و دروستکردنی تاك و کۆیەتی بۆ تێگەشتن لە سەرچاوەکانی کە بریتین لە قورئانی پیرۆز و سوننەتی صەحیح و ئاشکراکردنی ئەو شتانەی کە نامۆن بە ئیسلام و خراونەتە نێویەوە بە چەندین دەستەواژەی دەنگ و ڕەنگ و نوسراوی لە بوارەکانی بیروباوەڕ و ڕەوشت و ئاکار و پەروەردە و زانست و پزیشکی و گەشەی کۆمەڵایەتی.

خودایە داوات لێ دەکەین دامەزراومان بکەیت ، وتەوفیقمان بدەیت بۆ هەر کار وگوفتارێکی جوان وچاک بەو شێوەیەیی کەخۆت لێی ڕازیت.

ستافی ماڵپەڕی بەهەشت

بسم الله الرحمن الرحيم

* پێشەکی وەرگێڕ :

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ، وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى عَبْدِهِ وَرَسُوْلِهِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِيْنَ .

دوای ئەوە :

دەستم دایە وەرگێڕانی ئەم کتێبە زۆر گرنگ و بەنرخ و پڕ سوودە لە ناو مزگەوتی (الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز رحمه الله) **لە شاری (مەککەی پیرۆز) لە بەرواری** (٥ / ذي الحجة / ١٤٣٦ هـ) **، وە هەر لە هەمان شوێن و ڕۆژێك دوای ئەوە لە بەرواری** (٦ / ذي الحجة / ١٤٣٦ هـ) **سوپاس بۆ خوای گەورە ئەم کتێبەم بە دەرس خوێند لای زانای بەناوبانگ و مامۆستای زۆر بەڕێزم (الشيخ صالح بن عبد الله بن حَمَد العُصيمي حفظه الله) وە ئیجازەشی پێدام بە سەنەدی خۆی لە زانای بەناوبانگ و ڕێزدارەوە** (الشيخ بكر أبو زيد) **و ئەویش لە زانای بەناوبانگ و ڕێزدارەوە پێشەوا** (الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز رحمه الله) **کە دانەری کتێبەکەیە ، ئەمە لە میانەی سەفەری حەجی ساڵی (١٤٣٦ ك) لە خولێکدا بە ناوی (برنامج منافع العلم) ، ئەمەیش فەزڵی خوای**

گەورەیە بەسەرمەوە و شوکر و سوپاسی دەکەم بە شوکر و سوپاسێك که شایستەی خوا بێت .

مُحَمَّد عَبْدُ الرَّحَمن لَطِيف

الإجازة برواية هذا الكتاب

من مُترجِمه إلى اللغة الكردية عن شيخه :

الشيخ صالح بن عبد الله بن حمد العُصيمي حفظه الله

طبقةُ السَّماع (الطَّبقةُ الأُولَى)

قَالَ شَيْخُنَا الفَاضِلُ الكَرِيْمُ العَالِمُ الجَلِيلُ الشَّيْخُ صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَمَدٍ العُصَيْمِيُّ حفظه الله :

(سَمِعَ عَلَيَّ جَمِيْعَ «الدَّعْوَة إِلَى اللهِ وَأَخْلَاق الدُّعَاة» بِقِرَاءَةِ غَيْرِهِ صَاحِبُنَا «مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحمَنِ بْنِ لَطِيفٍ الكُرْدِيُّ العِرَاقِيُّ» ، فَتَمَّ لَهُ ذَلِكَ فِي مَجْلِسٍ وَاحِدٍ بِالمِيْعَادِ المُثْبَتِ فِي مَحَلِّهِ مِنْ نُسْخَتِهِ .

وَأَجَزْتُ لَهُ رِوَايَتَهُ عَنِّي إِجَازَةً خَاصَّةً مِنْ مُعَيَّنٍ لِمُعَيَّنٍ فِي مُعَيَّنٍ ، بِمَا يَصِحُّ لِي مِنْ إِسْنَادٍ فِيْهِ ، وَمِنْهُ مَا أَخْبَرَنَا بِهِ بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ أَبُو زَيْدٍ ـ إِجَازَةً ـ عَنِ المُصَنِّفِ العَّلَامَّةِ عَبْدِ العَزِيْزِ بْنِ بَازٍ رَحِمَهُ اللهُ ، وَالحَمْدُ للهِ رَبِّ العَالَمِيْنَ .

صَحِيْحٌ ذَلِكَ

وَكَتَبَهُ صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَمَدٍ العُصَيْمِيُّ

يَوْمِ الأَحَدِ السَّادِسِ مِنْ شَهْرِ ذِي الحِجَّةِ سَنَةَ ١٤٣٦

فِي مَسْجِدِ العَّلَامَّة عَبْدِ العَزِيْزِ بْنِ بَازٍ رَحِمَهُ اللهُ بِمَدِيْنَةِ مَكَّةَ المُكَرَّمَة) .

بسم الله الرحمن الرحيم

*** پێشەکی دانەر** :

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَـالَمِينَ ، وَالْعَاقِبَـةُ لِلْمُتَّقِـينَ ، وَلا عُـدوَانَ إِلاَّ عَلَى الظَّـالِمِيْنَ ، وَأَشْـهَدُ أَنْ لا إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْـدَهُ لا شَـرِيْكَ لَـهُ ، إِلَـهَ الأَوَّلِـينَ وَالآخَـرِينَ ، وَقَيُّـومَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِينَ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ وَخَلِيلُهُ وَأَمِينُهُ عَلَى وَحِيهِ ، أَرْسَلَهُ إِلَى النَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَدَاعِياً إِلَى الله بِإِذْنِهِ وَسِرَاجاً مُّنِيراً ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الَّذِينَ سَارُوا عَلَى طَرِيقَتِهِ فِي الدَّعْوَةِ إِلَى سَبِيلِهِ وَصَبَرُوا عَلَى ذَلِكَ وَجَاهَدُوا فِيهِ حَتَّى أَظْهَرَ اللهُ بِهِم دِينَهُ وَأَعْلَى كَلِمَتَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ، وَسَلَّمَ تَسْلِمَاً كَثِيرًا .

دوای ئەوە :

بەڕاستی خوای پاك و پایەدار جنۆكە و مرۆڤی تـەنها بـۆ ئـەوە دروست كردووە كە بە تەنها بیپەرستن بە بـێ شـەریك و هاوبـەش بۆدانـــان، وە بــۆ ئـــەوەی فـــەرمان و قەدەغـــەكراوەكانی گـەورەڕابگیرێت ، وە بـۆ ئـەوەی بـە نـاو و سـیفەتەكانـیـیـەوە

بناسرێت ، هەروەکو چۆن خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ [الذاريات] .

واتە : من جنۆکە و مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها بۆ پەرستنی خۆم نەبێت .

هەروەها خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعْبُدُوا۟ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ ﴾ [البقرة] .

واتە : ئەی خەڵکینە پەروەردگارەکەتان بپەرستن کە ئێوە و ئەوانەی پێش ئێوەشی دروست کردووە بۆ ئەوەی لێی بترسن - بە ئەنجامدانی کردارە چاکە فەرمان پێکراوەکان و خۆپاراستن لە کردارە خراپە قەدەغەکراوەکان - .

هەروەها خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ سَبۡعَ سَمَٰوَٰتٖ وَمِنَ ٱلۡأَرۡضِ مِثۡلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ ٱلۡأَمۡرُ بَيۡنَهُنَّ لِتَعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدۡ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عِلۡمَۢا ﴿١٢﴾ ﴾ [الطلاق] .

واتە : ئەو خوایەی کە حەوت ئاسمانەکانی دروست کردووە و لە زەویش بە هاووێنەی ئەوە و فەرمانی خوا دادەبەزێتە نێوانیان بۆ ئەوەی کە ئێوە بزانن بەڕاستی خوا توانای بەسەر هەموو شتێکدا هەیە و بەڕاستی زانستی خوا هەموو شتەکانی گرتووەتەوە .

خوای پاك و پایەدار ئەوەی ڕوونکردووەتەوە کە بوونەوەری دروست کردووە بۆ ئەوەی کە بپەرسترێت و گەورەڕابگیرێت و فەرمان و قەدەغەکراوەکانی گوێڕایەڵی بکرێت ، چونکە عیبادەت و پەرستن بریتی‌یە لە تەوحید و یەکتاکردنەوەی خوا بە پەرستن

و گوێڕایەڵی کردنی لەگەڵ گەورەڕاگرتنی فەرمانەکانی و قەدەغەکراوەکانی .

هەروەها خوای گەورە ئەوەشی ڕوونکردووەتەوە کەوا ئاسمانەکان و زەوی و ئەوانەی نێوانیانیشی دروست کردووە بۆ ئەوەی کە بزانرێت خوا توانای بەسەر هەموو شتێکدا هەیە و زانستی خوا هەموو شتەکانی گرتووەتەوە .

بەوەش دەزانرێت کەوا بەشێك لە مەبەست و حیکمەت لە دروستکردنی بونەوەرەکان بریتی‌یە لەوەی کە خوا بناسرێت بە ناو و سیفەتەکانی‌یەوە ، وە بزانرێت خوا توانای بەسەر هەموو شتێکدا هەیە و زانایە بە هەموو شتەکان ، هەروەها بەشێکی تر لە مەبەست و حیکمەت لە دروستکردن و بەدیهێنانیان بریتی‌یە لەوەی کە بیپەرستن و بە گەورە و پاکی ڕاگرن و ملکەچ بن بۆ گەورەیی خوا .

عیبادەت و پەرستن بریتییە لە ملكەچ بوون و زەلیلی دەربڕین بۆ خوای گەورە ، وە ئەو ئەركانەی كە خوا فەرمانی پێ كردوون بە ئەركلەسەربووەكان ـ لە بەجێهێنانی فەرمان پێكراوەكان و وازهێنان لە قەدەغەكراوەكان ـ ناونراون بە عیبادەت و پەرستن لەبەر ئەوەی كە دەبنە هۆی ملكەچ بوون و زەلیلی دەربڕین بۆ خوای گەورە .

ئەنجا لەبەر ئەوەی كە عەقڵەكان ناتوانن سەربەخۆ ووردەكاری عیبادەت و پەرستن بزانن هەروەها ناشتوانرێت لە ڕێگەی عەقڵەكانەوە ئەحكامە شەرعیەكان بزانرێت لە فەرمان پێكراوەكان و قەدەغەكراوەكان بە شێوەیەكی وورد و درشت لەبەر ئەمە خوای پاك و پایەدار پێغەمبەرانی ناردووە و كتێبەكانی دابەزاندووە بۆ ڕوونكردنەوەی ئەو شتەی كە خوا بوونەوەری لە پێناودا دروست كردووە ، هەروەها بۆ ئەوەی ئەو مەبەستە بۆ خەڵك ڕوون بكەنەوە و شیبكەنەوە تاوەكو بتوانن

خوا بپەرستن لەسەر بەرچاوڕۆشنی ، وە بۆ ئەوەی کە بتوانن وازبێنن لەوەی کە خوا قەدەغەی کردووە لێیان لەسەر بەرچاوڕۆشنی .

پێغەمبەران (صەلات و سەلامی خوایان لەسەر بێت) بریتین لە ڕێنماییکاران و ڕێپیشاندەرانی خەڵك ، وە ئەوانن پێشەوایانی ڕێنمایی کردن و بانگخوازانی تێکڕای جنۆکە و مرۆڤ بۆ گوێڕایەڵی کردن و پەرستنی خوا ، خوای پاك و پایەدار بە پێغەمبەران ڕێزیناوە لە عەبد و بەندەکان و ڕەحمی پێکردوون بە ناردنیان بۆیان ، وە لەسەر دەستی ئەوان ڕێگای ڕێك و ڕاستی بۆ ڕوونکردوونەتەوە بۆ ئەوەی خەڵکی لەسەر بەرچاوڕوونی بن لە کاروبارەکانیان و بۆ ئەوەی نەڵێن : ئێمە نەماندەزانی خوا چی لە ئێمە ویستووە و ئێمە هیچ مژدەر و ورياكەرەوەیەکمان بۆ نەهاتووە ، لەبەر ئەوە خوای گەورە بیانووی بڕیوە و بە ناردنی پێغەمبەران و دابەزاندنی کتێبەکان بەڵگەی سەپاندووە

بەسەریاندا ، هەروەکو چۆن خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ﴿٣٦﴾ ﴾ [النحل] .

واتە : بەدڵنیایی ئێمە لە نێو هەموو ئوممەتێك (کۆمەڵە مرۆڤێك)دا پێغەمبەرێکمان ناردووە بۆ ئەوەی پێیان بڵێ : خوا بپەرستن و خۆتان دووربخەنەوە لە (پەرستنی جگە لە خوا) .

هەروەها خوای پاك و دوور لە هەموو نوقصانیەك فەرموویەتی : ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾ ﴾ [الأنبياء] .

واتە : هیچ پێغەمبەرێکمان لە پێش تۆ نەناردووە ئیللا وەحیمان بۆ ناردووە کەوا هیچ پەرستراوێك نییە شایستەی پەرستن بێت جگە لە من نەبێت بۆیە تەنها من بپەرستن .

هەروەها خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿لَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا رُسُلَنَا بِٱلۡبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلۡنَا مَعَهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡمِيزَانَ لِيَقُومَ ٱلنَّاسُ بِٱلۡقِسۡطِۖ ﴿٢٥﴾﴾ [الحديد] .

واتە : بەڕاستی ئێمە پێغەمبەرانی خۆمانمان ناردووە بە چەندین بەڵگەی ڕوون و كتێب و تەرازوویشمان لەگەڵیاندا دابەزاندووە بۆ ئەوەی خەڵك بە عەدالەت و دادوەریەوە مامەڵە بكەن لە ئاست حەق و مافی خوا و لە ئاست حەق و مافی خەڵكیشدا .

هەروەها خوای پاك و دوور لە هەموو نوقصانیەك فەرموویەتی : ﴿كَانَ ٱلنَّاسُ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ فَبَعَثَ ٱللَّهُ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنزَلَ مَعَهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ لِيَحۡكُمَ بَيۡنَ ٱلنَّاسِ فِيمَا ٱخۡتَلَفُواْ فِيهِۚ ﴿٢١٣﴾﴾ [البقرة] .

واتە : پێشتر هەموو خەڵك یەك ڕیزبوون و لەسەر یەك دین و ئاین بوون كە بریتی بوو لە یەكخواپەرستی و دواتر جیاوازی

كەوتــە نێوانیانــەوە و بــە هــۆی ئــەوەوە خــوا پێغەمبــەرانی نــارد بەوەی كە مژدەدەر و وریاكەرەوە بن و كتێبی لەگەڵیاندا دابەزاند بە حەق بۆ ئەوەی كە دادوەری بكـەن لـە نێـوان خەڵكدا و بڕیـار بدەن سەبارەت بەو شتانەی كە جیاوازی دەكەوێتە نێوانیانەوە .

لێـرەدا خـوای پـاك و پایـەدار ئـەوەی ڕوونكردووەتـەوە كـەوا پێغەمبـەرانی نـاردووە و كتێبـەكانی دابەزانـدووە بـۆ ئـەوەی كـە دادوەری بكەن لە نێوان خەڵكدا و بڕیار بدەن بە حەق و عەدالـەت ، وە بۆ ئەوەی كە بۆ خەڵكی روونبكاتـەوە ئـەوەی كـە جیـاوازی دەكەوێتە نێوانیانەوە لە بابەتەكانی شەریعەت و بیروباوەڕدا ، لـە یەكتاكردنەوەی خوا بە پەرستن و شەریعەتەكەی خـوای گـەورە ، چونكە فەرمایشتی خوای پاك و پایەدار : ﴿ كَانَ ٱلنَّاسُ أُمَّةً وَٰحِدَةً ﴾

واتە : **پێشتر هەموو خەڵك یەك ڕیزبـوون و لەسـەر حـەق بـوون ،** جیاوازی لە نێوانیاندا نەبوو لە سەردەمی (ئادەم)ـەوە (علیه الصلاة والسلام) تـاوەكو سـەردەمی (نـوح) ، وە هـەموو خـەڵك لەسـەر

هیدایەت و بەرچاوڕۆشنی بوون هەروەکو چۆن (ابن عبَّاس رضي الله عنهما) و كۆمەڵانێك لە (سەلەف) و لە (خەلەف)یش فەرموویانە ، ئەنجا پاشان شیرك و هاوبەشدانان بۆ خوا روویداوە لە ناو قەوم و گەلەکەی (نوح)دا ، ئەوەبوو جیاوازی کەوتە نێوانیانەوە ، وە جیاوازیش کەوتە نێوانیانەوە سەبارەت بەوەی کە واجب و پێویستە لەسەریان لە حەق و مافی خوای گەورە ، جا کاتێك کە شیرك و جیاوازی روویدا خوای گەورە (نوح)ی (علیه الصلاة والسلام) نارد و لە دوای ئەویش پێغەمبەرانی تری نارد هەروەکو چۆن خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿إِنَّآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ كَمَآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ نُوحٖ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعۡدِهِۦۚ ﴿١٦٣﴾﴾ [النساء] .

واتە : ئەی پێغەمبەری خوا بەڕاستی ئێمە (وەحیی)مان ناردووە بۆ تۆ هەر وەکو چۆن (وەحیی)مان ناردووە بۆ (نوح) و پێغەمبەرانی دوای ئەو .

هەروەها خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَمَآ أَنزَلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ ٱلَّذِي ٱخۡتَلَفُواْ فِيهِ وَهُدٗى وَرَحۡمَةٗ لِّقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ ٦٤ ﴾ [النحل] .

واتە : وە ئێمە کتێبمان دانەبەزاندووەتە سەر تۆ ئیللا بۆ ئەوە نەبێت کە ڕوونیبکەیتەوە بۆ خەڵك ئەوەی کە جیاوازی دەکەوێتە نێوانیانەوە ، وە ڕێنمایی و ڕەحمەتیشە بۆ کەسانێك کە ئیمان بێنن .

کەواتە خوای گەورە کتێبی دابەزاندووە بۆ ئەوەی کە حوکم و بڕیاری خوا ڕوونبکاتەوە بۆ خەڵك سەبارەت بەوەی کە جیاوازی دەکەوێتە نێوانیانەوە تێیدا ، وە بۆ ئەوەی کە شەرعەکەی ڕوونبکاتەوە سەبارەت بەوەی کە خەڵك نایزانێت ، وە بۆ ئەوەی کە فەرمان بکات بە خەڵك بە وابەستەبوون و پابەندبوون بە شەرعی خواوە و ڕاوەستان لە ئاست سنوورە دیاریکراوەکانی ،

وە بۆ ئەوەی کە ڕێگری بکات لە خەڵك سەبارەت بەوەی کە زەرەر و زیانی تێدا هەیە بۆیان لە ئێستا و داهاتوویاندا .

وە خوای گەورە پێغەمبەرانی کۆتایی پێهێناوە بە باشترینیان و پێشەواکەیان و سەروەریان : پێغەمبەر و پێشەوا و سەروەرمان (مُحَمَّد)ی کوڕی (عَبْدُ الله) صەڵات و سەلامی پەروەردگار لەسەر هەر هەموویان بێت ، ئەویش پەیامی خوای گەیاندووە و ئەمانەتەکەی بەجێهێناوە و ئامۆژگاری ئوممەتی کردووە و لە پێناوی خوادا تێکۆشاوە بە حەقی جیهاد و تێکۆشان ، وە بانگەوازی کردووە بۆ لای خوا بە نهێنی و ئاشکرا ، وە لە پێناوی خوادا ئەشکەنجە و ئازار و ئەزێتدراوە بە توندترین ئەشکەنجە و ئەزێت ، بەڵام ئەو صەبر و ئارامی گرت لەسەر ئەوە هەروەکو چۆن لە پێش ئەو پێغەمبەرانی تریش (علیهم الصلاة والسلام) صەبر و ئارامیان گرت ، وە دین و ئاینی خوای گەیاند هەروەکو چۆن ئەوان گەیاندیان ، بەڵام ئەم زیاتر ئەشکەنجە و ئەزێتدرا و صەبر

و ئارامی زیاتری گرت ، وە هەستا بە بەجێهێنانی ئەرکەکانی پەیامبەرایەتی بە تەواوترین شێوەی بەجێهێنان (عليه وعليهم الصلاة والسلام) .

بیست و سێ ساڵ مایەوە پەیامەکانی خوای دەگەیاند و بانگەوازی بۆ لای دەکرد و ئەحکام و بڕیارەکانی بڵاودەکردەوە ، سیازدە ساڵ لەوە لە ناو شاری (أُمُّ القُرَى / مەککەی پیرۆز)دا سەرەتا بە نهێنی و پاشان بە ئاشکرا حەقی ڕاگەیاند و ئەزێتدرا ، وە صەبر و ئارامی گرت لەسەر بانگەوازکردن و لەسەر ئەشکەنجە و ئەزێتدانی خەڵکیش ، ئەمە لەکاتێکدا کە ئەوان ڕاستگۆیەتی و دەستپاکی پێغەمبەریان (ﷺ) دەزانی ، وە چاکێتی و پشت و ڕەچەڵەك و پلەوپێگەیشیان دەزانی ، بەڵام هەواوئارەزوو و حەسوودی و ملهوڕی لە گەورەکانیانەوە و نەفامی و لاسایی کردنەوەیش لە عەوام و کەسە سادەکانیانەوە وای لێکردن کە بەو شێوازە مامەڵەی لەگەڵدا بکەن ، گەورەکانیان ئینکاری و نکۆڵیان

کرد و خۆیان بە گەورەزانی و حەسوودیان برد ، وە عەوام و کەسە سادەکانیشیان لاسایی ئەوانیان کردەوە و شوێنیانکەوتن و خراپەیان کرد ، بە هۆی ئەوەوە پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) بە توندترین شێوە ئەشکەنجە و ئەزێتدرا .

وە بەڵگەمان لەسەر ئەوەی کە گەورەکانیان حەقیان زانیوە و بەڵام ملهوڕیان کردووە و نکۆڵیان لێکردووە فەرمایشتی خوای پاك و بەدوورە لە هەموو نوقصانیەك : ﴿قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُۥ لَيَحْزُنُكَ ٱلَّذِى يَقُولُونَ ۖ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٣٣﴾﴾ [الأنعام] .

واتە : بەدڵنیایی ئێمە دەزانین ئەو قسانەی کە ئەوان دەیڵێن تۆ بێتاقەت و غەمبار دەکات ، بەڕاستی ئەوان تۆ بەدرۆناخەنەوە بەڵام ستەمکاران ئینکاری ئایەتەکانی خوا دەکەن و باوەڕیان پێناهێنن .

لێرەدا خـوای پـاك و بـەدوور لـە هـەموو نوقصـانیەك ئـەوەی ڕوونكردووەتەوە كە كافر و موشریكەكان پێغەمبـەری خـوا (ﷺ) بەدرۆناخەنەوە بەڵكو ڕاستگۆیەتی و دەستپاكی ئـەو دەزانـن لـە ناخی خۆیاندا ، وە لە پێش ئـەوەی كـە وەحیـی بـۆ بێـت ناویـان دەبرد بە : (ڕاستگۆی دەستپاك / الصادقُ الأمين) ، بەڵام نكۆڵی و ئینكاری حەقیان كرد لەبەر حەسـوودی بردنیـان و دەسـتدرێژیان بـۆ سـەر پێغەمبـەر (عليه الصلاة والسلام) ، بـەڵام پێغەمبـەر (عليه الصلاة والسلام) گوێی بەوەنەدا و بایەخی پێنەدا ، بەڵكو صـەبر و ئارامی گرت و چاوەڕێی پاداشتی خوای كرد و بـەردەوام بـوو لـە گرتنەبەری ئەو ڕێگایە ، وە بەردەوام بوو لەسەر بانگەوازكردن بۆ لای خوای گـەورە و بـە ئـارام و خۆڕاگربـوو لەسـەر ئەشـكەنجە و ئەزێتەكان و موجاهید و تێكۆشەربوو بە بانگەوازكردن ، وە خۆیی دەگرتەوە لە ئەزێتدانی خەڵك و ئەزێتدانی ئەوانیشی هەڵدەگرت ، وە بە پـێی توانایش چاوپۆشی دەكرد لەوەی كە لە ئەوانـەوە لـە

ڕووی ئەمدا دەکرا ، تاوەکو بارودۆخەکە توونتر و ناڕەحەت و ناهەموارتر بوو ، وە بڕیاری کوشتنی پێغەمبەریاندا (علیه الصلاة والسلام) ، ئەو کاتە خوا مۆڵەتی پێیدا کە دەربچێت بۆ مەدینە و ئەوەبوو پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) کۆچی کرد بۆی و مەدینە بوو بە پایتەختی یەکەمی ئیسلام و ئاینی خوا تێیدا دەرکەوت و سەرکەوت و موسڵمانان بوون بە خاوەنی دەوڵەت و هێز ، وە پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) بەردەوام بوو لەسەر بانگەوازکردن و ڕوونکردنەوەی حەق ، وە دەستی کرد بە جیهاد و تێکۆشان بە شمشێر ، وە چەندین نێردراوی نارد بۆ دەعوە و بانگەوازکردنی خەڵك بۆ لای خێر و هیدایەت و بانگەوازی پێغەمبەرەکەیانیان (علیه الصلاة والسلام) بۆیان ڕوون دەکردەوە ، وە چەندین مەفرەزەی نارد و ئەو غەزا زانراوانەی ئەنجامدا کە لە سیرە و ژیاننامەی پێغەمبەردا (ﷺ) باسکراون تاوەکو خوا ئاینەکەی لەسەر هەردوو دەستی سەرخست و تاوەکو خوا ئاینەکەی پێ تەواو و

كـــاملٚ كـــرد ، وە نيعمـــەتی خـــۆيی بەســـەر ئـــەو و بەســـەر ئوممەتەكەيشيدا تەواوكرد ، پاشان پێغەمبەر (عليه الصلاة والسلام) وەفاتی كرد دوای ئەوەی كە خوا ئاينەكەيی پێ تەواو و كاملٚ كرد و بە ڕوونی دينەكەی خوای گەياند .

لە پاش ئەو صەحابەكانی ئەو ئەمانەتەيان هەلٚگرت و لەسـەر ڕێگا و ڕێبازەكەی ڕۆيشتن و بانگەوازيان كرد بۆ لای خوای گەورە و بە هـەموو لايـەكی تێكـڕای ناوچـە ئاوەدانـەكانی زەويـدا وەكـو بانگخواز بۆ لای حەق و موجاهيـد و تێكۆشـەر لـە پێنـاوی خـوای گەورەدا بلاٚوەيان كرد و لە پێنـاوی خـوادا لـە لۆمـەی لۆمـەكاران نەدەترسان ، پەيامەكانی خوايان دەگەياند و لـێی دەترسان و لە هيچ يـەكێكی تـر جگـە لـە خـوای گـەورە نەدەترسـان ، ئـەوەبوو بەسەر زەويدا وەكو هێرشبەر و موجاهيد و تێكۆشـەر و بـانگخواز و ڕێپيشـاندەر و چـاكەكار و چاكسـازيكار بلاٚوەيـان كـرد و ئـاينی خوايان بلاٚودەكردەوە ، وە خـەلٚكيان فێـری شـەريعەتەكەی خـوا

دەکرد و ئەو عەقیدە و بیروباوەڕەیان بۆیان ڕووندەکردەوە کە خوا پێغەمبەرانی پێناردووە ، کە بریتی‌یە لە پەرستنی خوا بە تەنها و وازهێنان لە پەرستنی هەموو شتێك جگە لە خوا لە دارودرەخت و بەرد و بت و جگە لەوانەیش ، بۆ ئەوەی لە هیچ کەسێك نەپاڕێنەوە جگە لە خوا نەبێت بە تەنها ، وە هانا و هاوار بۆ هیچ کەسێك نەبەن و داوای فریاکەوتن نەکەن جگە لە خوا نەبێت ، وە حوکم و فەرمانڕەوایی نەکرێت ئیللا بە شەرعەکەی خوا نەبێت ، وە نوێژ نەکرێت ئیللا بۆ ئەو نەبێت ، وە نەزرکردن و عیبادەت لەخۆگرتن نەکرێت ئیللا بۆ ئەو نەبێت ، وە جگە لەوانەیش لە عیبادەت و پەرستنەکانی تر ، وە بۆ خەڵکییان ڕوونکردەوە کەوا عیبادەت و پەرستن حەق و مافی خوایە ، وە ئەو ئایەتانەیان بۆیان خوێندەوە کە لەو بارەیەوە هاتوون ، وەکو فەرمایشتی خوای پاك و بێگەرد : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ ﴿٢١﴾ ﴾ [البقرة] ، واتە : ئەی خەڵکینە پەروەردگارەکەتان بپەرستن .

وە فەرمایشـــتی : ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّآ إِيَّاهُ ﴿٢٣﴾﴾ [الإسراء] ، واتە : پەروەردگارت بڕیاریداوە و فەرمانی كردووە بەوەی كەوا هیچ كەس و شتێك نەپەرستن تەنها ئەو نەبێت .

وە فەرمایشتی : ﴿إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ﴾ ، واتە : تەنها تۆ دەپەرستین و تەنها داوای یارمەتیش لە تۆ دەكەین .

وە فەرمایشـــتی : ﴿فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا ﴿١٨﴾﴾ [الجن] ، واتـــە : لەگەڵ خوادا هیچ كەسێكی تر مەپەرستن و هاواری تێمەكەن .

وە فەرمایشـــتی : ﴿قُلۡ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحۡيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُۥۖ وَبِذَٰلِكَ أُمِرۡتُ وَأَنَاْ أَوَّلُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ ﴿١٦٣﴾﴾ [الأنعـــام] ، واتە : ئەی پێغەمبەر بە خەڵكی بڵێ : بەڕاستی نوێژكردن و حەیوان سەربڕین و ژیان و مردنم هەمووی بۆ خوای پەروەردگاری هەموو جیهانیانە ﴿١٦٢﴾ هیچ شەریكی نییە و بەمەش فەرمانم پێكراوە و من یەكەمین كەس دەبم لە

موسڵمانان بۆ بەجێهێنانی فەرمانەکانی خـوای گەورە .

وە صـەبر و ئارامیـان گـرت لەسـەر ئـەوە صـەبر و ئـارامێکی گەورە ، وە تێکـۆشان لـە پێنــاوی خـوادا تێکۆشــانێکی گـەورە (خوا ڕازی بێت لێیان و ئەوانیش ڕازی بکات بە پاداشتی خۆی) .

پاشــان پێشــەوایانی ڕێنمـایی و هیدایـەت لـە شـوێنکەوتوان (التابعـين) و شوێنکـەوتــوانی شوێنکـەوتــوان (أتباع التابعـين) لــە عەرەب و جگە لە عەرەبـیش لەوەدا شوێنیانکەوتــن و بەم ڕێڕەو و ڕێگایەدا ڕۆیشتن ڕێگای بانگەوازکردن بۆ لای خوای گەورە ، وە هەســتان بــە هــەڵگرتنی ئــەرك و بــاری بانگــەوازکردن و ئــەو ئەمانەتەیان گەیاند ، لەگەڵ ڕاستگۆیی و خۆڕاگری و نیازپاکی لە جیهاد و تێکۆشان لە پێناوی خوا و کوشتارکردنی ئەو خەڵکانـەی کــە لــە ئاینەکــەی دەڕۆیشــتنە دەرەوە و ڕێگریــان دەکــرد لــە بڵاوبوونەوەی و ئەو جزیە و سەرانەیەیان نەدەدا کە خـوا فـەرزی

کردبـوو ئەگـەر لـەو خەڵکانـە ببوایـەن کـە جزیـە و سـەرانەیان دەکەوتەسەر .

ئـەوانن هـەڵگرانی بانگـەواز و پێشـەوایانی ڕێنمـایی کـردن و هیدایەتدان لە پاش پێغەمبەری خوا (ﷺ) ، وە بەهـەمان شـێوە شـــوێنکەوتوانی صـــەحابە لـــە شـــوێنکەوتوان (التـابعين) و شـــوێنکەوتوانی شـــوێنکەوتوان (أتبـاع التـابعين) و پێشـــەوایانی ڕێنمایی کردن و هیدایەتدان هـەمووان لەسـەر ئـەو ڕێگـا و ڕێبـازە ڕۆیشتن وەکو لە پێشەوە باسکرا ، وە لـە پێنـاو ئەمـەدا صـەبر و ئارامیـان گـرت و دیـن و ئـاینی خـوا بڵاوبوویـەوە و وتـەی خـوا بەرزبوویـــەوە لەســـەر دەســـتی صـــەحابەکان و ئەوانـــەی کـــە شوێنیانکەوتن لە ئەهلی علم و ئیمان لە عـەرەب و لـە عەجـەم لـە ئەم جەزیرە و دوورگەیەدا بە باشوور و باکوریـەوە و لـە جگـە لـە جـەزیرە و دوورگـەی عەرەبیشـدا لـە هـەموو لایـەکی دونیـاوە ، لەوانەی کە خوا بەختـەوەری بـۆ نووسـیبوون و هاتنـە نـاو ئـاینی

خواوە و بەشداریان کرد لە بانگەواز و تێکۆشان و جیهادکردن و صەبر و ئارامیان گرت لەسەر ئەوە و سەروەری و سەرکردایەتی و پێشەوایەتی کردنیان لە ئایندا کەوتە دەست بە هۆی صەبرگرتن و خۆڕاگری و ئیمان و جیهاد و تێکۆشانیان لە پێناوی خوای گەورەدا ، وە ئەم فەرمایشتەی خوای پاك و بێگەردیان بەسەردا ساغدەبێتەوە کە لە باسی (بنو إسرائيل)دا فەرموویەتی : ﴿ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا ۖ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ (٢٤) ﴾ [السجدة] ، واتە : وە کەسانێکمان لێکردوون بە ئیمام و پێشەوا هیدایەتی خەڵك دەدەن و ڕێنماییان دەکەن بە فەرمانی ئێمە کاتێك کە صەبر و ئارمیان گرت و دڵنیابوون بە ئایەتەکانی ئێمە .

ئەمە بەسەر صەحابەکانی پێغەمبەر (ﷺ) و ئەوانەیش کە لەسەر ڕێگا و ڕێبازی ئەوان ڕۆیشتن ساغدەبێتەوە ، بوون بە پێشەوا و هیدایەتدەر و ڕێنماییکار و بانگخواز بۆ لای حەق ، وە

بوون بە كۆمەڵە زانا و چاوساغێك كە خەڵكی چاویان لـێبكەن و شوێنیان بكەون بە هۆی صەبرگرتن و خۆڕاگری و ئیمانداری و باوەڕیانەوە ، چونكە بەڕاستی بە صەبرو دڵنیابوون پێشەوایەتی لە ئایندا بەدەست دەهێنرێت.

صەحابەكانی پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) و ئەوانەیش كە بە چاكە شوێنیان كەوتوون تاوەكو ڕۆژگاری ئەمڕۆمان ئەوانن پێشەوا و ئەوانن هیدایەتدەر و ڕێنماییكار و ئەوانن سەركردە و چاوساغ بۆ ڕێگای حەق .

وە بەمەیش ئەوە بۆ قوتابی علم روون و ئاشكرا دەبێت كەوا بانگەوازكردن بۆ لای خوا لە گرنگترینی كارە گرنگەكانە ، وە ئەم ئوممەتە لە هەموو سەردەم و شوێنێكدا لە ئەو پەڕی پێویستیدایە بۆی ، بەڵكو لە ئەو پەڕی زەرورەت و ناچاریبووندایە بۆ بانگەوازكردن بۆ لای خوا .

وە قسەکردنیش سەبارەت بە بانگەوازکردن بۆ لای خوای گەورە کورت و پوخت دەبێتەوە لە چەند بوارێکدا :

بواری یەکەم : حوکم و فەزڵ و چاکەکانی بانگەوازکردن بۆ لای خوای گەورە .

بواری دووەم: چۆنێتی بەجێهێنانی بانگەوازکردن و شێوازەکانی.

بواری سێیەم: ڕوونکردنەوەی ئەو شتەی کە بانگەوازی بۆ لا دەکرێت.

بواری چوارەم : ڕوونکردنەوەی ئەو ڕەوشت و سیفەتانەی کە پێویستە بانگخوازەکان خۆیانی پێبڕازێننەوە و لەسەریان بڕۆن .

بواری یەکەم

ڕوونكردنەوەی حوكمی بانگەوازكردن بۆ لای خوای گەورە و ڕوونكردنەوەی فەزڵ و چاكەكانی

*** حوكمی بانگەوازكردن بۆ لای خوای گەورە :**

بەڵگەكان لە قورئان و سوننەت بەڵگەن لەسەر واجبێتی و پێویستبوونی بانگەوازكردن بۆ لای خوای گەورە و فەرزێكە لە فەرزەكانی ، بەڵگەیش سەبارەت بەمە زۆرن ، لەوانە : فەرمایشتی خوای پاك و بێگەرد : ﴿ وَلۡتَكُن مِّنكُمۡ أُمَّةٞ يَدۡعُونَ إِلَى ٱلۡخَيۡرِ وَيَأۡمُرُونَ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَيَنۡهَوۡنَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِۚ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ١٠٤ ﴾ [آل عمران] .

واتە : وە با كۆمەڵێك لە ئێوە بانگەواز بكەن بۆ لای خێر و فەرمان بكەن بە چاكە و ڕێگری بكەن لە خراپە و ئەوانەن كەسانی سەرفراز و براوە و سەركەوتوو .

هەروەها لەوانە : فەرمایشتی خوای گەورە : ﴿ ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِۖ وَجَٰدِلۡهُم بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُۚ ﴿١٢٥﴾ ﴾ [النحل] .

واتە : بانگەواز بکە بۆ لای ڕێگای خوا بە دانایی و ئامۆژگاری چاك و گفتوگۆیان لەگەڵدا بکە بەوەی کە چاکترە .

هەروەها لەوانە : فەرمایشتی خوای گەورە : ﴿وَٱدۡعُ إِلَىٰ رَبِّكَۖ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ﴿٨٧﴾ ﴾ [القصص] .

واتە : وە بانگەواز بکە بۆ لای پەروەردگارت و لە کەسانی هاوەڵبڕیادەر و موشریك مەبە .

هەروەها لەوانە : فەرمایشتی خوای پاك و بێگەرد : ﴿ قُلۡ هَٰذِهِۦ سَبِيلِيٓ أَدۡعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِۚ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا۠ وَمَنِ ٱتَّبَعَنِيۖ ﴿١٠٨﴾ ﴾ [يوسف] .

واتە : ئەی پێغەمبەری خوا بڵێ ئەمە ڕێگاکەی منە بانگەواز دەکەم بۆلای خوا لەسەر بەرچاوڕۆشنی من و ئەوانەیش کە شوێنکەوتەی منن .

لێرەدا خوای پاك و بێگەرد ئەوەی روونکردووەتەوە کەوا شوێنکەوتوانی پێغەمبەر (ﷺ) ئەوانن بانگخواز بۆ لای خوا و ئەوانن خەڵکانی بەرچاوڕۆشن ، وە ئەوەی کە واجب و پێویستە - وەکو زانراوە - بریتی‌یە لە شوێنکەوتنی پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) و ڕۆیشتن لەسەر ڕێباز و بەرنامەکەی ، هەروەکو چۆن خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ لَّقَدۡ كَانَ لَكُمۡ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسۡوَةٌ حَسَنَةٞ لِّمَن كَانَ يَرۡجُواْ ٱللَّهَ وَٱلۡيَوۡمَ ٱلۡأٓخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرٗا ٢١ ﴾ [الأحزاب] .

واتە : بەدڵنیاییەوە چاولێکراوێکی باشتان بۆ هەیە لە پێغەمبەری خوادا بۆ کەسێك کە ئومێدی گەیشتن بە خوا و ڕۆژی دوایی هەبێت و زیکری خوا زۆر بکات .

وە زانایان ڕاشکاوانە ئەوەیان دەربڕیوە کە بانگەوازکردن بۆ لای خوای گەورە فەرزە لەسەر هەندێك لە موسڵمانان (فرضُ كفايةٍ) ئەمە سەبارەت بە ئەو وڵاتانەی کە بانگخوازیان تێدایە ، چونکە بەڕاستی هەموو وڵاتێك و هەموو هەرێم و ناوچەیەك پێویستی هەیە بە دەعوە و بانگەوازکردن و بە هەبوونی چالاکی تێیدا ، بۆیە دەعوە و بانگەوازکردن فەرزە لەسەر هەندێك لە موسڵمانان ئەگەر کەسانێك پێی هەستان کە بەس بێت ئەوا ئەو ئەرك و واجبە لەسەر ئەوانی تر دەکەوێت و ئەو کاتە بانگەوازکردن لە حەق و ئاستی ئەوانی تردا دەبێتە سوننەتی جەختلەسەرکراو و کردەوەیەکی چاکی گەورە .

وە ئەگەر خەڵکی هەرێمێك یان وڵاتێکی دیاریکراو هەڵنەسان بە دەعوە و بانگەوازکردن بە شێوازێکی تەواو ئەوا تاوانەکە گشتگیر دەبێت و ئەرك و واجبەکە دەکەوێتە سەر هەموویان ، وە پێویستە لەسەر هەموو مرۆڤێك هەڵبسێت بە دەعوە و

بانگەوازکردن بە پێی وزە و توانای خۆی ، بەڵام بە تێڕوانین بۆ تێکڕای وڵات ئەوا پێویستە کۆمەڵێك ڕاستببنەوە و هەستن بە دەعوە و بانگەوازکردن بۆ لای خوای گەورە لە هەموو لایەکی ئاوەدانی سەر رووی زەویدا ، هەستن بە گەیاندنی پەیامەکانی خوا و فەرمانی خوا روونبکەنەوە بەو ڕێگایانەی کە لە تواناادا هەیە ، چونکە پێغەمبەر (ﷺ) بانگخوازانی ناردووە بۆ لای خەڵك و نامە و نووسراویشی ناردووە بۆ پادشا و سەرۆکەکان و بانگەشەیانی کردووە بۆ لای خوای گەورە .

وە لە ڕۆژگاری ئێستادا خوای گەورە کاروباری دەعوە و بانگەوازکردنی زیاتر ئاسان کردووە ، ئەویش بە چەندین ڕێگا کە بۆ ئەوانەی پێش ئێمە بەدی نەهاتبوو ، هەر بۆیە بوارەکانی دەعوە و بانگەوازکردن زیاتر ئاسان بووە بە چەندین ڕێگای زۆر و لە ڕۆژگاری ئێستادا سەپاندنی بەڵگە (إقامةُ الحُجَّة) بەسەر خەڵکدا بە چەندین ڕێگای هەمەجۆر دەکرێت : لە ڕێگای پەخشی

ئیزگە و لە ڕێگای تەلەفزیون و لە ڕێگای ڕۆژنامەگەری و چەندین ڕێگای جیاوازی تریش ، بۆیە واجب و پێویستە لەسەر ئەهلی علم و ئیمان و لەسەر جێنیشینەکانی پێغەمبەر (ﷺ) هەستن بە ئەم ئەرك و واجبە ، وە پاڵپشتی یەکتر و هاوکاری یەکتر بکەن تێیدا ، وە پەیامەکانی خوا بگەیەنن بە عەبدەکانی خوا و لە پێناوی خوادا لە گلەیی و لۆمەی هیچ لۆمەکارێك نەترسن ، وە لەو پێناوەدا ڕووگێرنەبن و بە هۆی ئەوەیشەوە چاوپۆشی نە لە گەورە و نە لە بچووك و نە لە دەوڵەمەند و نە لە فەقیر نەکەن ، بەڵکو فەرمانی خوا دەگەیەنن بە عەبدەکانی خوا هەروەکو چۆن خوا دایبەزاندووە و چۆن شەرعیەتی پێداوە ، وە هەندێك جار ئەوە دەبێت بە فەرزی دیاریکراو (فرضُ عَينٍ) ئەگەر تۆ لە شوێنێکدابیت و هیچ کەسێکی تێدا نەبێت بەو ئەرکە هەستێت جگە لە تۆ ، وەکو فەرمانکردن بە چاکە و ڕێگریکردن لە خراپە ، ئەویش هەندێك جار دەبێت بە فەرزی دیاریکراو (فرضُ عَينٍ) و

هەندێك جاریش دەبێت بە فەرز لەسەر هەندێك لە موسڵمانان (فرضُ كفايةٍ) ، جا ئەگەر تۆ لە شوێنێكدابیت و هیچ كەسێكی تێدا نەبێت كە توانای بەسەر ئەم كارەدا بشكێت و فەرمانی خوا بگەیەنێت جگە لە تۆ ئەوا واجب و پێویستە لەسەر تۆ بەو كارە هەستیت ، بەڵام ئەگەر كەسانێكی تریش هەبوون هەستن بە كاری دەعوە و بانگەوازكردن و گەیاندنی ئاین و فەرمانكردن و ڕێگریكردن جگە لە تۆ ئەوا ئەو كاتە هەستان بەو كارە لە حەق و ئاستی تۆدا دەبێت بە سوننەت ، وە ئەگەر دەستپێشخەری بۆ بكەیت و سووربیت لەسەری ئەوا بەوە دەبیت بە كەسێكی كێبڕكێكار لە كارە خێرەكان و پێشبڕكێكار لە تاعەتەكاندا ، وە لەوەی كە كراوەتە بەڵگە لەسەر ئەوەی كە دەعوە و بانگەوازكردن فەرزە لەسەر هەندێك لە موسڵمانان (فرضُ كفايةٍ) ئەم فەرمایشتەی خوای گەورەیە : ﴿ وَلۡتَكُن مِّنكُمۡ أُمَّةٞ يَدۡعُونَ إِلَى

ٱلۡخَيۡرِ وَيَأۡمُرُونَ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَيَنۡهَوۡنَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِۚ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ ﴾ [آل عمران] .

واتە : وە با کۆمەڵێك لە ئێوە بانگەواز بکەن بۆ لای خێر و فەرمان بکەن بە چاکە و ڕێگری بکەن لە خراپە و ئەوانەن کەسانی سەرفراز و براوە و سەرکەوتوو .

ئیمامی (الحافظ ابنُ كثير) و کۆمەڵێك لە زانایان فەرموویانە ـ ئەمە واتای وتەکەیانە ـ : با کۆمەڵێك لە ئێوە خۆیان ئامادەباش و سازبکەن بۆ بەجێهێنانی ئەم کارە گەورەیە و دەعوە و بانگەواز بکەن بۆ لای خوا و ئاینەکەی بڵاوبکەنەوە و فەرمانی خوای پاك و گەورە و پایەدار بگەیەنن .

هەروەها زانراوە کە پێغەمبەر (عليه الصلاة والسلام) دەعوە و بانگەوازی کردووە بۆ لای خوا و لە مەککەدا بە پێی توانای خۆی هەستاوە بە بەجێهێنانی فەرمانی خوا ، وە بە هەمان شێوە

صەحابەکانیش (خوا ڕازی بێت لێیان و ئەوانیش ڕازی بکات بە پاداشتی خۆی) هەستاون بەو کارە بە پێی توانای خۆیان ، پاشان کاتێکیش کە هیجرەت و کۆچیان کرد زیاتر و کاریگەرتر هەستان بە دەعوە و بانگەوازکردن ، وە کاتێکیش کە لە پاش مردنی پێغەمبەر (عليه الصلاة والسلام) بە ناو وڵاتاندا بڵاوبوونەوە بە هەمان شێوە هەستان بە دەعوە و بانگەوازکردن (رضي الله عنهم وأرضاهم) ، هەریەکەو بە پێی توانا و بە پێی زانستی خۆی .

کەواتە لە کاتی کەمی بانگخوازان و لە کاتی زۆربوونی خراپەکاریەکان و لە کاتی زاڵبوونی جەهل و نەزانی وەکو ڕۆژگاری ئێستامان ، لەم کاتانەدا دەعوە و بانگەوازکردن دەبێت بە فەرزی دیاریکراو (فرضُ عَينٍ) لەسەر هەموو یەکێك هەریەکەو بە پێی توانای خۆی ، وە ئەگەر لە شوێنێکی سنووردیاریکراودا بوو وەکو گوندێك یان شارێك و هاوشێوەی ئەوە و کەسانێکی تێدا بینی کە سەرپەرشتی ئەم کارەیان دەکرد و پێی هەستابوون و

فەرمانی خوایان گەیاندبوو ئەوا هەندە بەسە و ئەو کاتە گەیاندنی ئاینی خوا لە حەق و ئاستی ئەودا دەبێت بە سوننەت ، چونکە سەپاندنی بەڵگە (إقامةُ الحُجَّة) بەسەر خەڵکدا لەسەر دەستی جگە لە ئەو بەدیهاتووە و فەرمانی خوا لەسەر دەستی جگە لە ئەو جێبەجێکراوە .

بەڵام سەبارەت بە ئەوەی کە ماوەتەوە لە زەوی خوا و ئەوەی کە ماوەتەوە لە خەڵك ئەوا واجب و پێویستە لەسەر زانایان بە پێی توانای خۆیان و لەسەر کاربەدەستانیش بە پێی توانای خۆیان کەوا فەرمانی خوا بگەیەنن بە هەموو ئەوەی کە لە توانایاندا هەیە و ئەمەیش دەبێت بە فەرزی دیاریکراو (فرضُ عَينٍ) لەسەر هەر هەموویان بە پێی وزە و توانا .

وە بەمەیش دەزانرێت کە دەعوە و بانگەوازکردن فەرزی دیاریکراوە (فرضُ عَينٍ) و فەرزە لەسەر هەندێك لە موسڵمانان (فرضُ كفايةٍ) شتێکی ڕێژەییە و جیاوازە ، چونکە هەندێك جار

دەعوە و بانگەوازكردن دەبێت بە فەرزی دیاریكراو (فرضُ عَينٍ) سەبارەت بە خەڵكانێك و سەبارەت بە كەسانێك ، وە دەشبێت بە سوننەت سەبارەت بە كەسانێكی تر و خەڵكانێكی تر لەبەر ئەوەی لە جێی نیشتەجێبوون و لە شوێنەكەی ئەوانـدا كەسانێكی تر و خەڵكانێكی تر هەبوون كە هەستاون بەو كارە و ئەوە جێی ئەوانی گرتووەتەوە و ئەو ئەركەی لەسەریان خستووە .

بەڵام سەبارەت بە كاربەدەستان و ئەوانەیش كە توانا و دەسەڵاتێكی فراوانیان هەیە ئەوا لەم واجب و ئەركەدا زیاتریان دەكەوێتەسەر ، وە پێویستە لەسەریان ئەو دەعوە و بانگەوازە بگەیەنن بەوەندەی كە لە توانایاندا هەیە لە وڵاتان بە پێی توانا و بەو ڕێگایانەی كە لە توانادا هەیە و بەو زمانە زیندووانەی كە خەڵكی قسەیان پێدەكەن ، پێویستە فەرمانی خوا بگەیەنن بە هەموو ئەو زمانانە بۆ ئەوەی ئاینی خوا بگات بە هەموو یەكێك

بەو زمانەی کە دەیزانێت ، بە زمانی عەرەبی و جگە لەویش ، چونکە ئەم کارە ئێستا لە تواناادا هەیە و ئاسانە بەو ڕێگایانەی کە لە پێشەوە روونکرانەوە ڕێگاکانی ئیزگە و تەلەفزیون و ڕۆژنامەگەری و جگە لەوانەیش لەو ڕێگایانەی کە لە ڕۆژگاری ئێستادا ئاسانبوون و لەبەردەستدا هەن و لە پێشتردا ئاسان نەبوون و لەبەردەستدا نەبوون .

هەروەها پێویستیشە لەسەر وتارخوێنەکان کە لە کاتی بۆنە و ئاهەنگەکان و لە جومعەکان و لە جگە لەوانەیشدا ئەوەندەی کە لە توانایاندا هەیە لە فەرمانی خوای گەورە بگەیەنن ، وە بە پێی وزە و توانایان و بە پێی زانستیان ئاینی خوا بڵاوبکەنەوە .

وە لەبەر ئەوەی کە بانگەشەکردن بۆ بنەما رووخێنەرەکان و بۆ ئیلحاد و بێباوەڕی و ئینکاری کردنی هەبوونی خوای پەروەردگاری عەبدەکان و ئینکاری کردنی پەیامەکان و ئینکاری کردنی ڕۆژی دوایی و بڵاوبوونەوەی بانگەوازی گاورێتی (النصرانية)

لە زۆرێك لە وڵاتاندا و جگە لەمانەیش لە بانگەوازە گومڕاکەرەکان .. لەبەر ئەمە بەڕاستی دەعوە و بانگەوازکردن بۆ لای خوا لە ڕۆژگاری ئێستادا بووە بە فەرزێکی گشتی و بووە بە کارێکی واجب و پێویست لەسەر هەموو زانایان و لەسەر هەموو ئەو کاربەدەستانەیش کە دینداری دەکەن بە ئاینی ئیسلام و موسڵمانن ، فەرزە لەسەر هەر هەموویان کەوا ئاینەکەی خوا بگەیەنن بە پێی وزە و توانا بە نووسین و وتارخوێندن و بە ئیزگە و بە هەموو وەسیلە و ڕێگا و ئامرازێك کە لە توانایاندا هەبێت ، وە نابێت لەو کارە ڕابوەستن و خۆیان دوابخەن و پێی هەڵنەسن یان پاڵبدەنەوە لەسەر (زەید) یان (عەمر) چونکە بەڕاستی ئەمڕۆ ئیحتیاجی و بۆپێویستبوون بەڵکو زەرورەت و بۆناچاربوون زۆر گرنگ و پێویستە بۆ هاوکاریکردنی یەکتر و بەشداریکردن و پاڵپشتی کردنی یەکتر لەم کارە گەورەیەدا زیاتر لەوەی کە پێشتر هەبووە ، چونکە بەڕاستی دووژمنانی خوا بە

هەموو وەسیلە و ڕێگایەك پاڵپشتی و هاوکاری یەکتر دەکەن لە پێناو ڕێگرتن لە بڵاوبوونەوەی ڕێگا و بەرنامەکەی خوا و گومان درووستکردن لە ئاینەکەی و بانگەوازکردنی خەڵك بۆ ئەوەی کە دەریان دەهێنێتە دەرەوە لە دین و ئاینەکەی خوای گەورە .

بۆیە واجب و پێویستە لەسەر ئەهلی ئیسلام کە لە بەرامبەر ئەم چالاکی‌یە ئیلحادی و بێباوەڕیەدا بوەستنەوە بە چالاکی موسڵمانانە و بە دەعوە و بانگەوازی موسڵمانانە لەسەر هەموو ئاستەکان و بە هەموو وەسیلە و ئامرازەکان و بە هەموو ئەو ڕێگایانەی کە لە تواناادا هەیە ، وە ئەمەیش لە بابەتی بەجێهێنای ئەوەیە کە خوا واجب و پێویستی کردووە لەسەر عەبدەکانی لە دەعوە و بانگەوازکردن بۆ لای ڕێگا و بەرنامەکەی .

* فەزڵی بانگەوازکردن :

وە سەبارەت بە فەزڵ و چاکە و گەورەیی بانگەوازکردن و بانگخوازان چەندین ئایەت و فەرموودەی زۆر هاتوون ، هەروەها سەبارەت بەوەیش کە پێغەمبەر (ﷺ) بانگخوازانی ناردووە بۆ دەعوە و بانگەوازکردن چەندین فەرموودە هاتووە کە شاراوەنین بە لای ئەهلی علمەوە ، وە لەوانە فەرمایشتی خوای گەورەیە : ﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ وَعَمِلَ صَٰلِحًا وَقَالَ إِنَّنِى مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾ ﴾ [فصلت] .

واتە : وە کێ هەیە وتە و کاری باشتر بێت لەو کەسەی کە دەعوە و بانگەواز دەکات بۆ لای خوا و کردەوەی چاکە دەکات و دەڵێت من یەکێکم لە موسڵمانان .

ئەم ئایەتە پیرۆزە ئاماژەی تێدایە بە پلە بەرزی و گەورەیی بانگخوازان و ستایشکردنیان ، وە بەوەی کەوا هیچ یەکێك نی‌یە

وتــە و کــاری لــەوان باشــتر بێــت ، وە لەســەرووی هەموویانــەوە پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام) پاشان شـوێنکەوتوانیان بـە پـێی پلەیان لە بانگەوازکردن و زانست و چاکەدا ، کەواتە ئـەی عەبـدی خوا بەسە بۆ ڕێزداری تۆ کە ببیت بـە بەشـێك لـە شـوێنکەوتوانی پێغەمبـەران و بچـیتە ڕیـزی ئەوانـەی کـە لـەم ئایەتـە پـیرۆزەدا باســـکراون : ﴿وَمَنۡ أَحۡسَنُ قَوۡلٗا مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ وَعَمِلَ صَٰلِحٗا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ ٱلۡمُسۡلِمِينَ ٣٣﴾ [فصلت] .

واتاکەی ئەوەیە : هیچ یەکێك نیـیە وتە و کاری باشتر بێت لە ئەو چونکە ئەو دەعوە و بانگەواز دەکات بـۆ لای خـوا و ڕێنمـایی دەکات بۆ لای و کردەوەیش دەکات بـەوەی کـە بانگـەوازی بـۆ لا دەکــات ، واتــە : دەعــوە و بانگــەواز دەکــات بــۆ لای حــەق و کردەوەیشی پـێ دەکات ، وە ئینکاری باتڵ دەکات و خەڵکی لــێ وریا دەکاتەوە و وازی لـێدێنێت ، وە لەگەڵ ئەوەیشدا ڕاشکاوانە ئەو بەرنامە و ڕێبازەیش دەردەبڕێت کە ئەو لەسەریەتی و شـەرم

ناکات و بەڵکو دەڵێت : من یەکێکم لە موسڵمانان ، وە خۆشحاڵ و شادومان و دڵخۆشە بەوەی کە خوا منتەتی پێکردووە بەسەریدا ، وە وەکو ئەو کەسە نییە کە لەبەر خۆبەگەورەزانی خۆی دەگرێتەوە لەوە و پێی ناخۆشە ئەوە دەرببڕێت و بڵێت : من موسڵمانم یان ئەو دەعوە و بانگەواز دەکات بۆ لای ئیسلام ئەوەیش لەبەر لەبەرچاوگرتنی هەستی فلان یان بە مەبەستی ڕووپامایی کردنی فلان (وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ) ! بەڵکو کەسی ئیمانداری بانگخواز بۆ لای خوا کە ئیمانەکەی بەهێزە و بەرچاوڕۆشنە بە فەرمانی خوا ڕاشکاوانە حەقی خوا دەردەبڕێت و ڕایدەگەیەنێت و چالاك دەبێت لە دەعوە و بانگەوازکردن بۆ لای خوا و کردەوەیش دەکات بەوەی کە بانگەوازی بۆ لا دەکات ، وە وریایش دەبێت لەوەی کە ڕێگری لێدەکات ، هەر بۆیە ئەو لە خێراترینی خەڵك دەبێت بۆ جێبەجێکردنی ئەوەی کە بانگەوازی بۆ لا دەکات ، وە لە دوورترینی خەڵك دەبێت لە هەموو ئەوانەی

کە ڕێگری لێ دەکات ، وە لەگەڵ ئەوەیشدا ڕاشکاوانە ئەوە دەردەبڕێت کە ئەو موسڵمانە و بانگەوازیش دەکات بۆ لای ئیسلام ، وە بەوەیش خۆشحاڵ و شادومان و دڵخۆشە هەروەکو چۆن خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٥٨﴾ ﴾ [يونس] .

واتە : بڵێ : بە فەزڵ و ڕەحمەتی خوا ئا بەوە با دڵخۆش ببن ئەوە باشترە لەوەی کە کۆی دەکەنەوە لە ماڵی دونیا .

کەواتە دڵخۆشبوون بە ڕەحمەت و فەزڵی خوا دڵخۆشبوونی خۆشی دەربڕین و دڵخۆشبوونی خۆشحاڵبوون کارێکی شەرعی یە ، بەڵام ئەو دڵخۆشبوونەی کە نەهی لێ کراوە و قەدەغەکراوە ئەوە بریتی یە لە دڵخۆشبوونی خۆبەگەورەزانی ، وە ئەم دڵخۆشبوونە ئەوەیە کە نەهی لێ کراوە و قەدەغەکراوە هەروەکو خوای گەورە لە بەسەرهاتی قاروندا فەرموویەتی : ﴿ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ

ٱلۡفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾ ﴾ [القصص] ، واتە : دڵخۆش مەبە چونکە بەڕاستی خوا کەسانی دڵخۆشی خۆشناوێت .

ئەمە دڵخۆشبوونی خۆبەگەورەزانی و خۆبەرزڕاگرتن و خۆگەورەڕاگرتنە بەسەر خەڵکەوە ، ئەمە ئەوەیە کە نەهی لێکراوە و قەدەغەکراوە .

بەڵام دڵخۆشبوونی خۆشحاڵبوون و خۆشی دەربڕین و شادبوون بە ئاینەکەی خوا و دڵخۆشبوون بە هیدایەت و ڕێپیشاندانی خوا و مژدەخواستن بەوە و دەربڕینی ئەوەی کە تۆ دینداریت بۆ ئەوەی بزانرێت ئەمە کارێکی شەرعی و بەچاکەباسکراو و ستایشکراوە .

کەواتە ئەم ئایەتە پیرۆزە : ﴿ وَمَنۡ أَحۡسَنُ قَوۡلٗا مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ ... ﴾ لە ڕوونترینی ئایەتەکانە کە بەڵگە بێت لەسەر فەزڵ و چاکە و گەورەیی دەعوە و بانگەوازکردن و یەکێکە لە گرنگترینی ئەو

کارانەی کە پێی لە خوا نزیك دەبێتەوە و لە چاکترینی تاعەتەکانە ، وە ئەهلی دەعوە و کەسانی بانگخوازیش لە ئەو پەڕی ڕێز و بەرزترین پلەوپایەدان ، وە لە سەرووی هەموویانەوە پێغەمبەرانن (علیهم الصلاة والسلام) و کاملترین و تەواوترینیشیان لەوەدا کۆتایی پێهێنەر و پێشەوا و سەروەریانە پێغەمبەرمان (مُحَمَّد) باشترین دروود و سەلامی خوا لەسەر ئەو و ئەوانیش بێت .

هەروەها لەوانە فەرمایشتی خوای گەورەیە : ﴿ قُلْ هَٰذِهِۦ سَبِيلِىٓ أَدْعُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ ۚ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا۠ وَمَنِ ٱتَّبَعَنِى ۖ ﴿١٠٨﴾ ﴾ [یوسف] .

واتە : ئەی پێغەمبەری خوا بڵێ ئەمە ڕێگاکەی منە بانگەواز دەکەم بۆ لای خوا لەسەر بەرچاوڕۆشنی من و ئەوانەیش کە شوێنکەوتەی منن .

لێرەدا خوای پاك و بێگەرد ئەوەی ڕوونکردووەتەوە کە پێغەمبەر (ﷺ) دەعوە و بانگەوازدەکات لەسەر بەرچاوڕۆشنی ، وە شوێنکەوتوانیشی بەهەمان شێوە ، ئەمەیش فەزڵ و چاکە و گەورەیی دەعوە و بانگەوازکردنی تێدایە ، وە شوێنکەوتوانی پێغەمبەر (ﷺ) ئەوانن بانگخواز بۆ لای ڕێگای خوا لەسەر بەرچاوڕۆشنی ، وە بەرچاوڕۆشنیش بریتی‌یە لە هەبوونی علم و زانست بەوەی کە دەعوە و بانگەوازی بۆ لا دەکات و بەوەیش کە نەهی و ڕێگری لێ‌دەکات ، وە ئەمەیش ڕێزداری و بەچاکدانانی تێدایە بۆیان .

وە پێغەمبەری ڕێزداریش (علیه الصلاة والسلام) لە فەرموودەیەکی صەحیحدا فەرموویەتی : ((مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ))[١] ، واتە : هەرکەسێك ڕێنمایی بکات بۆ خێر و چاکەیەك ئەوا

---

[١] صحيح مسلم رقم : (١٨٩٣) .

(٢) صحيح مسلم رقم : (٢٦٧٤) .

پاداشتی بۆ هەیە وەك پاداشتی ئەو کەسەی کە ئەو خێر و چاکەیە ئەنجامدەدات .

هەروەها پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) **فەرموویەتی :** ((مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لاَ يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا ، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلاَلَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لاَ يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا))[٢].

واتە : هەرکەسێك دەعوە و بانگەواز بکات بۆ هیدایەت و ڕێپیشاندان بۆ چاکەکاری ئەوا پاداشتی بۆ هەیە وەك پاداشتی ئەو کەسانەی کە شوێنی دەکەون ، بەبێ ئەوەی هیچ لە پاداشتی ئەوان کەم بکات ، وە هەرکەسێکیش دەعوە و بانگەواز بکات بۆ لای گومڕایی ئەوا تاوان و گوناهی لەسەرە وەك تاوان و گوناهی ئەو کەسانەی کە شوێنی دەکەون ، بەبێ ئەوەی هیچ لە تاوان و گوناهی ئەوان کەم بکات .

وە ئەمەیش بەڵگەیە لەسەر فەزڵ و چاکە و گەورەیی دەعوە و بانگەوازکردن بۆ لای خوای گەورە .

هەروەها بە صەحیحی لە پێغەمبەرەوە (عليه الصلاة والسلام) هاتووە کە بە (عَلي رضي الله عنه وأرضاه) فەرمووە : ((فَوَاللَّهِ لأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلاً وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ))(٣).

واتە : سوێند بە خوا ئەگەر خوا بە هۆی تۆوە هیدایەتی تەنها یەك پیاو بدات بۆ ناو ئیسلام ئەوا بۆ تۆ باشترە لە وشتری سوور .

وە ئەمەیش بەڵگەیە بۆمان لەسەر فەزڵ و چاکە و گەورەیی دەعوە و بانگەوازکردن بۆ لای خوا و چ خێر و پاداشتێکی گەورەی تێدایە ، وە بەڵگەیشە لەسەر ئەوەی کە کەسی بانگخواز بۆ لای خوای گەورە پاداشتی پێدەدرێت وەکو پاداشتی ئەو کەسانەی کە لەسەر هەردوو دەستی ئەو خوا هیدایەتیداون ئەگەر

(٣) صحيح البخاري رقم : (٣٤٩٨) وصحيح مسلم رقم : (٢٤٠٦) .

چی هەزاران ملیۆنیش بن ، وە ئەی کەسی بانگخواز وەکو پاداشتی ئەوانت پێدەدرێت ، ئەم خێر و پاداشتە گەورەیەت لێپیرۆز بێت ئەی کەسی بانگخواز .

هەروەها بەمەیش ئەوەمان بۆ ڕووندەبێتەوە کە پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) پاداشتی پێدەدرێت وەکو پاداشتی شوێنکەوتوانی ، ئا ئەمە چ ناز و نیعمەتێکی گەورەیە دەدرێت بە پێغەمبەرمان (علیه الصلاة والسلام) لە ڕۆژی قیامەتدا پاداشتی پێدەدرێت وەکو پاداشتی شوێنکەوتوانی ، چونکە ئەو پەیامی خوای پێگەیاندوون و ڕێنمایی کردوون بۆ خێر و چاکە (علیه الصلاة والسلام) ، وە بەهەمان شێوە پێغەمبەرانی تریش (علیهم الصلاة والسلام) پاداشتیان پێدەدرێت وەکو پاداشتی شوێنکەوتوانیان ، وە بەهەمان شێوە تۆیش ئەی بانگخواز لە هەموو سەردەمانێکدا پاداشتت پێدەدرێت وەکو پاداشتی شوێنکەوتوانت و ئەوانەی کە دەعوە و

بانگەوازەکەتـیان قەبولّ کـردووە ، هـەر بۆیـە ئـەم خێـر و چـاکە گەورەیە دەستی خۆت بخە و پەلە و دەستپێشخەری بۆ بکە .

بواری دووەم

ڕوونکردنەوەی

چۆنێتی بەجێهێنانی بانگەوازکردن و شێوازەکانی

وە سەبارەت بە چۆنێتی بانگەوازکردن و شێوازەکانی ئەوا خوای گەورە ڕوونی کردووەتەوە لە کتێبە پیرۆزەکەیدا و لەوەیشدا کە لە سوننەتی پێغەمبەرەکەیدا (عليه الصلاة والسلام) هاتووە ، وە لە ڕوونترینی ئەو بەڵگانە فەرمایشتی خوای گەورەیە : ﴿ ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِۖ وَجَٰدِلۡهُم بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُۚ ﴿١٢٥﴾ ﴾ [النحل] .

واتە : بانگەواز بکە بۆ لای ڕێگای خوا بە حیکمەت و ئامۆژگاری چاك و گفتوگۆیان لەگەڵدا بکە بەوەی کە چاکترە .

خوای پاك و بێگەرد ئەو چۆنێتیەی ڕوونکردووەتەوە کە دەبێت ببێتە سیفەت لە کەسی بانگخوازدا و بیشیگرێتەبەر ،

سەرەتا بە حیکمەت دەست پێدەکات ، وە مەبەستیش بە حیکمەت لێرەدا بریتییە لە بەڵگە باوەڕپێهێنەرە روونە دەرخەرەکانی حەق و هەڵوەشێنەرەوەکانی باتڵ و ناحەق ، لەبەر ئەمە هەندێك لە ڕاڤەکارانی قورئان فەرموویانە : واتە بە قورئان چونکە قورئان گەورەترین حیکمەتە چونکە روونکردنەوە و ئاشکراکردنی حەقی تێدایە بە تەواوترین شێوە ، وە هەندێکیان فەرموویانە : واتە بە بەڵگەکانی قورئان و سوننەت ، بەهەرحاڵ حیکمەت وشەیەکی گەورەیە ، واتاکەی بریتییە لە دەعوە و بانگەوازکردن بۆ لای خوا بە زانست و لەسەر بەرچاوڕۆشنی و بەڵگە روونە باوەڕپێهێنەرە دەرخەر و روونکەرەوەکانی حەق ، حیکمەت وشەیەکی هاوبەشە بۆ چەندین واتای زۆر بەکاردەهێنرێت : بۆ واتای پێغەمبەرایەتی و زانست و شارەزابوون لە ئاین و عەقڵ و خۆپاراستن لە شتە زەرەرگەیەنەر و گومان لێکراوەکان و بۆ شتانێکی تریش بەکاردەهێنرێت ، وە

ئەم وشەیە لە ئەصڵ و بنەوادا وەکو (الشوكاني) ڕەحمەتی خوای لێبێت فەرموویەتی بریتی‌یە لە : ئەو شتەی کە دەبێتە ڕێگر لە نەزانکاری ، ئا ئەمە حیکمەتە ، واتە : هەر وشەیەك و هەر وتەیەك ڕاتبچەڵەکێنێت و دوورتبخاتەوە لە نەزانکاری و سەرزەنشتت بکات لە باتڵ و ناحەق ئەوە حیکمەتە ، وە بەهەمان شێوە هەموو وتەیەکی روون و ڕاشکاو و ڕاست لە خودی خۆیدا بریتی‌یە لە حیکمەت ، هەر بۆیە ئایەتە قورئانیەکان لەپێشترن بەوەی کە ناوبنرێن حیکمەت ، وە بەهەمان شێوە فەرموودە ڕاست و صەحیحەکانیش لەپێشترن بەوەی کە ناوبنرێن حیکمەت لە پاش کتێبەکەی خوا ، وە خوای گەورە لە کتێبە گەورەکەیدا فەرموودەکانی پێغەمبەری (ﷺ) بە حیکمەت ناوبردووە ، هەروەکو لە فەرمایشتی خوای گەورەدا هاتووە : ﴿وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ ﴿١٢٩﴾﴾ [البقرة] ، واتە : وە فێری قورئان و (حیکمەت)یشیان دەکات ، واتە : (سوننەت و فەرموودە) .

هـەروەها وەكـو فەرمايشـتی خـوای پـاك و بێگـەرد : ﴿يُؤْتِي ٱلْحِكْمَةَ مَن يَشَآءُ ۚ وَمَن يُؤْتَ ٱلْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۗ ﴿٢٦٩﴾ ﴾ [البقرة] ، واتە : خوای گەورە حیكمەت دەدات بـەو كەسـەی كـە خۆی ویستی لـێبێت ، وە هەركەسێكیش حیكمەتی پێبدرێت ئەوا خێرێكی زۆری پێدراوە .

بەڵگە ئاشـكرا و روونـەكان نـاودەنرێن حیكمـەت ، وە قسـەی روون و حــەق پێــك ناودەنرێــت حیكمــەت ، وە لــەو بابەتــەیش (الـحَكَمة / لغاو) كـە دەخرێتـە نـاو دەمـی ئەسـپ بـەوە نـاونراوە چونكە دەبێتە ڕێگری ئەسپ لە بـەردەوام بـوونی لـە ڕۆیشـتن لـە كاتێكدا كە خاوەنەكەی بەو لغاوە (الـحَكَمة)یە ڕایدەكێشێت .

كەواتــە (حیكمــەت) وشــەیەكە ئــەو كەســەی كــە دەیبیسـێت دەیگرێتەوە لە بەردەوام بوونی لەسەر باتڵ و ناحەق ، وە بـانگی

دەکات بۆ وەرگرتنی حەق و کاریگەربوون پـێی و ڕاوەستــان لـە ئاست ئەو سنـوورانـەی کە خـوای گەورە دایناون .

کەواتە پێویستە لەسەر کەسی بانگخواز بۆ لای خوای گـەورە دەعوە و بانگەواز بکات بە حیکمەت ، وە بەمە دەست پێبکات و بایەخی پێبدات .

وە ئەگـەر کەسـی بانگـەوازکراو هەنـدێك وشـکی و نـاڕێکی و پشـتهەڵکردنی تێـدا بـوو ئـەوا دەعـوە و بانگـەوازی دەکـەیت بـە ئامۆژگـاری چـاك بـەو ئایـەت و فەرموودانـەی کـەوا ئامۆژگـاری و سەرنج ڕاکێشان و هاندانی تێدایە .

وە ئەگەر کەسـی بانگـەوازکراو گومـان و شـوبهەی هـەبوو ئـەوا گفتوگـۆی لەگەڵـدا دەکـەیت و موناقەشـەی دەکـەیت بـەوەی کـە باشترە و قورسـی ناکەیتـەوە لەسـەری ، بـەڵکو صـەبر و ئـارامی لەســەر دەگریــت و پەلــە ناکــەیت و تووـنــد نابیــت ، بــەڵکو تێدەکۆشیت و هەوڵ دەدەیت بـۆ لابردنـی گومـان و شـوبهەکەی و

ڕوونکردنەوەی بەڵگەکان بە ئسلوب و شێوازێکی باش و جوان ، ئەی کەسی بانگخواز پێویستە بەو شێوازە خۆڕاگربیت و صەبر و ئارامت هەبێت و تووند نەبیت ، چونکە ئەمە نزیکترە بۆ سوودوەرگرتن لە حەق و قەبوڵکردنی و کاریگەربوونی کەسی بانگەوازکراو و ئارامگرتنی لەسەر گفتوگۆ و موناقەشەکردن لەگەڵیدا ، وە خوای گەورە فەرمانی کردووە بە (موسى) و (هارون) ـ کاتێك کە هەردووکیانی نارد بۆ لای (فرعون) ــ بەوەی کەوا وتەیەکی نەرمی پێبڵێن لە کاتێکدا کە (فرعون) لەڕۆدەرچووترین و لەسنووردەرچووترینی کەسە تاغوت و یاخی و لەسنووردەرچووەکان بوو ، خوای گەورە لە فەرمانەکەیدا بۆ (موسى) و (هارون) فەرموویەتی : ﴿فَقُولَا لَهُۥ قَوۡلٗا لَّيِّنٗا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوۡ يَخۡشَىٰ ﴿٤٤﴾﴾ [طه] .

واتە : هەردووکتان وتەیەکی نەرمی پێبڵێن بەڵکو بیربکاتەوە یان لەخوا بترسێت .

هەروەها خوای گەورە سەبارەت بە پێغەمبەرەكەی (مُـحَمَّد عليه الصلاة والسلام) فەرموویەتی : ﴿ فَبِمَا رَحۡمَةٖ مِّنَ ٱللَّهِ لِنتَ لَهُمۡۖ وَلَوۡ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ ٱلۡقَلۡبِ لَٱنفَضُّواْ مِنۡ حَوۡلِكَۖ ﴿١٥٩﴾ ﴾ [آل عمران] .

واتە : تۆ بە ڕەحمەتێك لە خواوە نەرمیت بۆ نواندن ، وە ئەگەر تۆ كەسێكی وشك و قسە تووند و ڕەوشت خراپ و دڵ ڕەق ببوایەیت ئەوا دووردەكەوتنەوە لە چواردەورت و وازیان لێت دەهێنا .

بەمەوە زانرا كەوا شێوازی دانایانە و ئسلوبی حەكیمانە و ڕێڕەوی ڕاست لە دەعوە و بانگەوازدا ئەوەیە كە دەبێت كەسی بانگخواز حەكیم و دانابێت لە دەعوەكردن و بانگەوازكردنەكەیدا ، وە بەرچاوڕۆشن بێت بە شێواز و ئسلوبەكانی ، نابێت پەلە بكات و ناشبێت تووند و وشك و ڕەق بێت ، بەڵكو بە حیكمەتەوە دەعوە و بانگەواز دەكات كە بریتی‌یە لە وتەی ڕوون و حەق پێك لە ئایەتەكان و فەرموودەكان

، هەروەها بە ئامۆژگاری چاك و گفتوگۆ و موناقشە لەگەڵدا کـردن بەوەی کە چاکترە .

ئا ئەمە ئەو شێواز و ئسلوبەیە کـە پێویسـتە لەسـەری بیـت و پیادەی بکەیت لە دەعـوە و بانگـەوازکردندا بۆ لای خوای گـەورە ، بەڵام دەعـوە و بانگـەوازکردن بە جەهل و نەزانیەوە ئەوا زەرەر و زیان دەگەیەنێت و سوودی نیـە هەروەکو چۆن روونکردنـەوەی ئەمە دێت لە کاتی باسکردنی ڕەوشتی بانگخوازاندا ـ إن شاء الله ـ ، چـونکە بەڕاسـتی دەعــوە و بانگــەوازکردن لەگـەڵ هــەبوونی جەهل و نەزانی بە بەڵگەکان ئەمە قسەکردنە بە ناوی خواوە بەبێ علــم و زانســـت ، هــەروەها بانگــــەوازکردنیش بــە وشــکی و توونودتیژی زەرەر و زیانی زیاترە ، بەڵکو ئەوە واجب و پێویست و شەرعیـە کە ئەو شێواز و ئسلوبە وەربگریت و پـەیڕەو بکـەیت کـە خـوای گـەورە لـە سـورەتی (النحل)دا روونـی کردووەتـەوە و بریتیـە لـە فەرمایشـتی خـوای پـاك و بێگـەرد : ﴿ ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ

رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِۖ وَجَٰدِلۡهُم بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُۚ ﴿١٢٥﴾ ﴾
[النحل] .

واتــه : بانگــەواز بکـه بـۆ لای ڕێگــای خـوا بـه حیکمـەت و ئامۆژگـاری چـاك و گفتوگۆیان لەگەڵدا بکه بەوەی که چاکتره .

ئـیللا مەگـەر لـه کەسـی بانگـەوازکراوەوه ملـهوڕی و زوڵـم و ستەم دەربکەوێت ئەو کاتە ڕێگری ناکرێـت لـەوەی کـه لەگەڵیـدا توونـدبیت هەروەکو چۆن خوای پاك و بێگـەرد فەرموویـەتی : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ جَٰهِدِ ٱلۡكُفَّارَ وَٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱغۡلُظۡ عَلَيۡهِمۡۚ وَمَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ﴿٧٣﴾ ﴾ [التوبة] .

واته : ئەی پێغەمبەر جیهادی بێباوەڕەکان و دووڕووەکان بکه و توونـدبـه لەگەڵیانـدا ، وه ئەوانـه جێیـان دۆزەخ و خـراپترین دەرئەنجامه .

هـــەروەها خـــوای گـــەورە فەرموويـــەتی : ﴿وَلَا تُجَٰدِلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ إِلَّا بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُ إِلَّا ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ مِنۡهُمۡۖ ﴿٤٦﴾﴾ [العنكبوت] .

واتــە : گفتوگـۆ و موجادەلـە مەكـەن لەگـەڵ ئـەهلی كیتابـدا (جوولەكە و گاورەكان) ئیللا بەوە نەبێت كە چاكترە مەگەر تەنها ئەوانەيان نەبێت كە زوڵم و ستەميان كردووە .

بواری سێیەم

ڕوونکردنەوەی ئەو شتەی کە بانگەوازی بۆ لا دەکرێت

وە ئەو شتەی کە بانگەوازی بۆ لا دەکرێت و واجب و پێویستە لەسەر بانگخوازان ڕوونی بکەنەوە بۆ خەڵك هەروەکو چۆن پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام) ڕوونیان کردووەتەوە ئا ئەوە دەعوە و بانگەوازە بۆ لای ڕێگای ڕاستی خوا ، وە ئەوە ئیسلامە و ئەوە ئاینی حەقی خوایە ، ئا ئەمە جێی دەعوە و بانگەوازکردنە ، ﴿ ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ ... ﴿١٢٥﴾ ﴾ [النحل] ، واتە : بانگەواز بکە بۆ لای ڕێگای خوا .

وە ڕێگای خوای گەورەیش بریتییە لە ئیسلام و لە ڕێگای ڕاست و لەو ئاینەی خوا کە پێغەمبەر (مُحَمَّد)ی پێناردووە (علیه الصلاة والسلام) ، ئا ئەمە واجب و پێویستە دەعوە و بانگەوازی بۆ لا بکرێت ، نەك بۆ لای مەزهەبی فلان و بۆ لای ڕاوبۆچوونی فلان ، بەڵکو پێویستە دەعوە و بانگەواز بکرێت بۆ لای ئاینی خوا و بۆ

لای ڕێگای ڕاستی خوا کە خوا پێغەمبەر و هەرەخۆشەویستی خۆی (مُحَمَّد)ی پێناردووە (علیه الصلاة والسلام) ، کە ئەویش بریتی‌یە لەوەی کە قورئانی گەورە و سوننەتی پاککراوە و سەلمێنراو لە پێغەمبەری خواوە (علیه الصلاة والسلام) بەڵگەیە لەسەری ، وە لەسەرووی هەموو ئەوانەوە دەعوە و بانگەوازکردن بۆ لای عەقیدە و بیروباوەڕی ڕاست و درووست ، بۆ لای ئیخلاص و نیازپاکی بۆ خوا و یەکتاکردنەوەی خوا بە عیبادەت و پەرستن ، هەروەها بۆ لای باوەڕهێنان بە خوا و پێغەمبەرانی و باوەڕهێنان بە ڕۆژی دوایی و بە هەموو ئەوانەیش کە خوا و پێغەمبەرەکەی هەواڵیان پێیداوە ، ئا ئەمە بنچینە و بنەمای ڕێگای ڕاستە ، کە بریتی‌یە لە دەعوە و بانگەوازکردن بۆ لای شایەتیدان بەوەی کەوا هیچ پەرستراوێکی حەق نی‌یە کە شایستەی پەرستن بێت جگە لە خوا و (مُحَمَّد)یش پێغەمبەری خوایە .

واتای ئەمەیش بریتـیـیە لـە دەعـوە و بانگـەوازکردن بـۆ لای یەکخواپەرستی و ئیخلاص و نیازپاکی بـۆ خـوا و باوەڕهێنـان بـە خـوا و بـە پێغەمبـەرانی (علیهم الصلاة والسلام) ، وە لـەوەیش کـە دەچێتە ناو ئەمەوە و بەشێکە لەم بانگەوازکردنە بـۆ باوەڕهێنـان بـە هـەموو ئەوانـەی کـە خـوا و پێغەمبـەرانی هـەواڵیان پێیـداوە لەوەی کە پێشـتر ڕوویـداوە و ئـەوەیش کـە ڕوودەدات لـە بـارەی دواڕۆژ و لـە بـارەی کۆتـایی ژیـان و جگـە لـەوەیش ، هـەروەها لەوەیش کە دەچێتە ناو ئەمەوە بانگەوازکردنە بۆ لای ئەوەی کـە خوا واجب و پێویستی کردووە لە بەجێهێنانی نوێـژ و زەکاتـدان و ڕۆژووگرتنی ڕەمەزان و حەج کردنی ماڵی خوا و جگـە لەوانـەیش ، هەروەها لەوەیش کە دەچێتە نـاو ئەمـەوە بانگەوازکردنـە بـۆ لای جیهـاد و تێکۆشـان لـە پێنـاوی خـوا و فـەرمانکردن بـە چـاکە و ڕێگری کردن لە خراپە و وەرگرتنی ئەوەیش کـە خـوا شـەرعیەتی پێداوە لە پاك‌وخاوێنی و نوێژکردن و مامەڵەکردنەکان و ژنهێنان و

شووکردن و تەڵاقدان و تاوانەکان و خەرجیەکان و جەنگ و ئاشتی و سەبارەت بە هەموو شتێك ، چونکە ئاینی خوای گەورە ئاینێکی گشتگیر و هەمەلایەنە و بەرژەوەندیەکانی عەبدەکان لە ژیانی دونیا و دوارۆژیش دەگرێتەوە ، وە هەموو ئەوانەیش دەگرێتەوەکە خەڵکی پێویستی پێیان هەیە لە بواری دین و ئاینەکەیان .

وە بانگەشەیش دەکات بۆ لای ڕەوشتە پیرۆزەکان و کردەوە باش و جوانەکان ، وە نەهی و ڕێگریش دەکات لە ڕەوشتە سووك و ڕیسواکان و کردەوە خراپەکان .

ئەم ئاینە بریتی‌یە لە عیبادەتکردن و سەرکردایەتی‌کردنیش : موسڵمان خواپەرستی دەکات و سەرکردایەتی سوپایش دەکات .

هەروەها عیبادەتکردن و فەرمانڕەوایەتی‌کردنیشە : موسڵمان خواپەرست و نوێژگەر و ڕۆژووگرە و فەرمانڕەوایەتیش دەکات بە شەرعی خوا و ئەحکام و بڕیارەکانی خوای گەورە جێبەجێ دەکات .

هەروەها عیبادەتکردن و جیهادکردنیشە : موسڵمان دەعوە و بانگەواز دەکات بۆ لای خوا و لە پێناوی خوایشدا جیهادی ئەو کەسانە دەکات کە لە دین و ئاینی خوا دەرچوونەتە دەرەوە .

هەروەها قورئان و شمشێریشە : موسڵمان تێڕامان و تێفکران دەکات لە قورئان و ئەحکام و بڕیارەکانیشی بەهێز جێبەجێ دەکات ئەگەر بە شمشێریش بێت ئەگەر پێویستی بەوە کرد .

هەروەها سیاسەت و کۆمەڵناسیشە : بانگەشە دەکات بۆ لای ڕەوشتە باشەکان و برایەتی ئیماندارانە و کۆکردنەوەی نێوان موسڵمانان و یەکخستنی نێوانیشیان ، هەروەکو چۆن خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَٱعۡتَصِمُواْ بِحَبۡلِ ٱللَّهِ جَمِيعٗا وَلَا تَفَرَّقُواْۚ ١٠٣ ﴾ [آل عمران] ، واتە : هەمووتان دەست بگرن بە دین و بەرنامەی خواوە و پارچەپارچە و پەرتەوازەیش مەبن .

هەر بۆیە ئاینی خوا بانگەشە دەکات بۆ لای کۆبوون و بۆ لای سیاسەتی چاك و دانایانەیش کە خەڵك کۆبکاتەوە و پەرتەوازەیان

نــەكات ، خــەڵكی یــەكبخات و دووریــان نەخاتــەوە لەیــەكتر ، بانگەشـــە دەكــات بــۆ لای دڵ سافـــی و ڕێزگــرتنی برایــەتی موسڵمانانە و یارمەتیدان و هاوكاری كردنی یەكتر لەسـەر چاكە و خۆپاراستن لە تاوان و دڵسۆزی و دڵ پاكی دەربڕین بۆ خـوا و بـۆ عەبدەكانیشی ، هـەروەها بانگەشـەیش دەكـات بـۆ لای دانـەوەی ئەمانـەت و فەرمانڕەوایـەتی كـردن بـە شـەریعەت و وازهێنـان لـە فەرمانڕەوایـەتی كـردن بـە جگـە لـەوەی كـە خـوا دایبەزانـدووە هەروەكو چۆن خوای پاك و بێگەرد فەرموویەتی : ﴿إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُكُمۡ أَن تُؤَدُّواْ ٱلۡأَمَٰنَٰتِ إِلَىٰٓ أَهۡلِهَا وَإِذَا حَكَمۡتُم بَيۡنَ ٱلنَّاسِ أَن تَحۡكُمُواْ بِٱلۡعَدۡلِۚ ٥٨﴾ [النساء] .

واتــە : بەڕاســتی خــوا فــەرمانتان پێدەكــات بــە دانــەوەی ئەمانەتەكان و گێڕانەوەیان بـۆ خاوەنـەكانیان ، وە بـەوەیش كـە ئەگەر حوكم و دادوەریتان كرد لە نێوان خەڵكدا ئـەوا بـە عـەدل و دادوەرانە حوكم بكەن .

هـەروەها ئـەم ئاینـە سیاسـەت و ئابووریشـە هـەروەكو چـۆن سیاسەت و عیبـادەت و جیهـادە : ئـەم ئاینـە بانگەشـە دەكـات بـۆ ئابووریەكی شەرعی میانگیر نـە سـەرمایەداریەكی زۆر سـتەمكارانە و زاڵمانەیـە كـە گـوێ بـە حـەرامكراوەكان نـادات و پـارە و مـاڵ و سامان كۆدەكاتەوە بە هەموو وەسیلە و هەموو ڕێگایـەك ، وە نـە ئابووریـەكی شـیوعیانەی ئیلحـادی و بێباوەڕانەیشـە كـە ڕێـز و حورمەت بـۆ مـاڵ و سـامانی خـەڵك دانانێـت و گـوێیش نـادات بـە فشارخستنەسـەریان و زوڵـم و سـتەم لـێكردن و دەسـتدرێژی كردنەسـەریان ، نـە ئەمەیـە و نـە ئەوەیشـە ، بـەڵكو ئـابووری ئیسلامی نێوەندگیرە لـە نێـوان هـەردوو ئـابووری سـەرمایەداری و ئابووری شیوعی و شۆسیالستی ، وە نێوەندگیرە لە نێوان هـەردوو ڕێبازەكە و حەق و ڕاستییە لە نێوان دوو ناحەق و باتڵ ، ڕۆژئـاوا پـارە و ماڵیـان گـەورەڕاگرتووە و زیادەڕەویـان كـردووە لـە خۆشویسـتنی و كۆكردنەوەیدا تـا ئـەو ئاسـتەی كـەوا بـە هـەموو وەسیلە و ڕێگایەك كۆیدەكەنەوە و لەو پێناوەدا ئەوەی كە خوای گەورە حەرام و قەدەغەی كردووە دەگرنەبـەر ، وە ڕۆژهـەڵاتیش

لــە مولحیــد و بێباوەڕەكــان لــە ســۆڤێت (روســیای ئێســتا) و ئەوانەیش كە ڕێڕەوەكەی ئەوانیان گرتووەتەبـەر ڕێـز و حورمـەت بۆ ماڵ و سامانی عەبدەكان دانانێن بەڵكو دەیبـەن و بـۆ خۆیـانی حەڵاڵ دەكەن ، وە گوێ بەوەیش نـادەن كـە لـەو بـوارەدا چیان كردووە ، بەڵكو عەبدەكانی خوایان كرد بە كۆیلە و عەبدی خۆیان ، وە گــەل و میللەتەكانیشــیان چەوســاندووەتەوە ، وە كوفریــان كرد و بێباوەڕبوون بە خوا و ئینكـاری دیـن و ئاینـەكانیان كـرد ، هەروەها وتیان : هیچ خوایەك نییە و ژیـان تـەنها مادەیـە ، هـیچ گوێیان نەدا بەم پارە و ماڵ و سامانە و گوێیشیان نەدا بە بردنـی بەبێ ئەوەی كە ڕەوا و حەڵاڵ بێت بۆیان ، وە گوێیشیان نەدا بـە ڕێگــا و وەســیلەكانی لــەناوبردن و دەســتگرتن بەســەر مــاڵ و سامانەكان و بوونە بەربەست لە نێوان خەڵك و نێـوان ئـەوەی كـە خــوا ڕایهێنــاوون لەســەری لــە كاســبی كــردن و ســوودوەرگرتن و سوودبینین لە تواناكانیان و لە عەقڵ و ژیریەكانیان و ئەوەیش كە خــوا پێیــداون لــە كەرەســتە و ئامرازەكــان ، نــە ئەمــە و نــە

ئەوەیشیان ، بەڵکو ئیسلام هاتووە بە پاراستنی ماڵ و سامان و دەستخستنی بە ڕێگا شەرعیە دوورەکان لە زوڵم و ستەمکردن و غەش و فێڵ کردن و ریباخواردن و زوڵمکردن لە خەڵك و دەستدرێژی کردنە سەریان ، هەروەها ئیسلام هاتووە بە ڕێزگرتن لە موڵکی تاکە کەسی و موڵکی کۆمەڵە کەسیش ، بۆیە ئیسلام نێوەندگیرە لە نێوان دوو سیستەم و لە نێوان دوو ئابووری و لە نێوان دوو ڕێگای زۆر زاڵم و ستەمکارانە ، ئیسلام ماڵ و سامانی حەڵاڵ کردووە و بانگەشەی بۆ کردووە و بانگەشەی کردووە بۆ دەستخستنی بە ڕێگا حەکیم و داناییەکان ، ئەمە بەبێ ئەوەی کە کەسە بەدەستخەرەکەی سەرقاڵ بکات لە تاعەتی خوا و پێغەمبەرەکەی و لە بەجێهێنانی ئەوەی کە خوا پێویست و فەرزی کردووە لەسەری ، لەبەر ئەمە خوای گەورە فەرموویەتی :

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَأۡكُلُوٓاْ أَمۡوَٰلَكُم بَيۡنَكُم بِٱلۡبَٰطِلِ ﴿٢٩﴾ ﴾

[النساء] ، واتە : ئەی ئەو کەسانەی کە باوەڕتان هێناوە ماڵ و سامانتان لە نێوان یەکتردا بە ناحەق و باتڵ مەخۆن .

وە پێغەمبەر (عليه الصلاة والسلام) **فەرموویەتی :** ((كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ))[١].

واتە : هەموو موسڵمانێك خوێن و ماڵ و شەرەف و ناموسی حەرامە لە سەر موسڵمان .

هەروەها فەرموویەتی : ((أَلَا إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا))[٢].

واتە : بزانن كە بەڕاستی خوێنتان و ماڵتان و ناموستان حەرامن لەسەر یەكتر وەكو حورمەتی ئەم ڕۆژەتان لەم مانگەتان لەم وڵاتەتان .

هەروەها پێغەمبەر (عليه الصلاة والسلام) **فەرموویەتی :** ((لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةِ الْحَطَبِ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا فَيَكُفَّ اللَّهُ بِهَا وَجْهَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ))[١].

---

[١] صحيح مسلم رقم : (٢٥٦٤) .

[٢] صحيح البخاري رقم : (٦٧) ، وصحيح مسلم رقم : (١٨٥٠) .

[١] صحيح البخاري رقم : (١٤٧١) ، وصحيح مسلم رقم : (١٠٤٢) .

واتە : ئەگەر یەکێك لە ئێوە پەتەکەی ببات و لەسەر پشتی باوەشە چیلکەدار بێنێت و بیفرۆشێت و بەوە خوا ڕوومەتی بگرێتەوە لە ئابڕووچوونی دونیا و سزای دواڕۆژ ئەوە باشترە بۆی لەوەی کە داوای خێر و یارمەتی لە خەڵك بکات چ پێیبدەن یان لێی بگرنەوە .

وە پرسیارکراوە لە پێغەمبەر (ﷺ) : ((أَيُّ الْكَسْبِ أَطْيَبُ)) ؟

واتە : ئایا کام کاسبییە پاکتر و حەڵاڵترە ؟

فەرمووی : ((عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ ، وَكُلُّ بَيْعٍ مَبْرُورٍ))[٢].

واتە : بەرهەمی ئیش و کاری پیاو بە دەستی خۆی ، وە هەموو کڕین و فرۆشتنێکی پاك و بێغەش و خیانەت و درۆکردن .

هەروەها پێغەمبەر (عليه الصلاة والسلام) فەرموویەتی : ((مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ ، وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَام كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ))[١].

---

[٢] مسند الإمام أحمد : (٤ / ١٤١) .

[١] صحيح البخاري رقم : (١٤٧١) ، وصحيح مسلم رقم : (١٠٤٢) .

واتە : هیچ کەسێك نی‌یە هەرگیز خواردنێکی خواردبێت باشتر بێت لەوەی کەوا بەرهەمی ئیش و کاری دەستی خۆی بێت ، وە پێغەمبەری خوا (دَاوُد عَلَيْهِ السَّلَام) لە بەرهەمی ئیش و کاری دەستی خۆیی دەخوارد .

ئەمە ئەوەمان بۆ ڕووندەکاتەوە کەوا سیستەمی ئیسلام لە بواری ماڵ و ساماندا سیستەمێکی نێوەندگیرە ، نە لەگەڵ سەرمایەداری زۆر ستەمکار لە ڕۆژئاوا و شوێنکەوتووانیدایە ، وە نە لەگەڵ شیوعی‌یە مولحید و بێباوەڕەکانیشدایە کە ماڵ و سامانەکانیان بۆ خۆیان حەلاڵ کردووە و خاوەنەکانیشیان لەناوبردووە و هیچ بایەخیان پێنەداوون و گەل و میلەتانیان کردووە بە کۆیلەی خۆیان و لەناویان بردوون و ئەوەی کە خوا حەرامی کردووە لە ماڵ و سامانەکان ئەوان حەلاڵیان کردووە ، بەڵام لە ئیسلامدا تۆ بۆت هەیە ماڵ و سامان بەدەست بخەیت و بە ڕێگا شەرعیەکان بەدوایدا بگەڕێیت ، وە تۆ خۆت لەپێشتریت

بە ماڵ و سامانی خۆت و ئەوەی کە بەدەستتخستووە بەو ڕێگایەی کە خوای گەورە شەرعیەتی پێداوە و حەڵاڵی کردووە .

هەوەرها ئیسلام بانگەشە دەکات بۆ برایەتی ئیمانی ، وە بۆ دڵپاکی و دڵسۆزی دەربڕین بۆ خوا و بۆ عەبدەکانیشی ، وە بۆ ڕێزگرتنی موسڵمان لە براکەی ، نە کینەلەدڵبوون و نە حەسوودی پێبردن و نە غەش لێکردن و نە ناپاکی و خیانەت لێکردن و نە جگە لەوانەیش لە ڕەوشتە زەمکراوەکانی هەبێت هەروەکو چۆن خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتُ بَعۡضُهُمۡ أَوۡلِيَآءُ بَعۡضٖۚ ﴿٧١﴾ ﴾ [التوبة] .

واتە : وە پیاوانی ئیماندار و ئافرەتانی ئیماندار هەندێکیان دۆست و پشتیوانی هەندێکی تریانن .

هەروەها خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ إِخۡوَةٞ ﴿١٠﴾ ﴾ [الحجرات] .

واتە : بەڕاستی تەنها ئیمانداران برای یەكترن .

هـــەروەها پێغەمبـــەر (علیه الصلاة والسلام) فەرموویـــەتی : ((الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ ، لاَ يَظْلِمُهُ ، وَلاَ يَخْذُلُهُ ، وَلاَ يَحْقِرُهُ))[1].

واتە : موسڵمان برای موسڵمانە ستەم و زوڵمی لێناكات ، وە سەرشۆڕی ناكات ، وە بە چاوی سووك و كەم ڕێزیەوە سەیری ناكات .

موســـڵمان بـــرای موســـڵمانە و پێویســـتە لەســـەری ڕێـــزی لـێبگرێت و بە چاوی سووك و كەم ڕێزیەوە سەیری نەكات ، وە لەسەریشـــی پێویســـتە بەویـــژدان بێـــت لەگەڵێـــدا و لـــە هـــەموو روویەكیشەوە كە خوای گەورە شەرعیەتی پێداوە حەق و مافـــی بدات .

هـەروەها پێغەمبـەر (ﷺ) فەرموویـەتی : ((الْمُؤْمِنُ مَرْآةُ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ))[2] ، واتە : ئیماندار ئاوێنەی برای ئیمانداریەتی .

---

[1] صحيح البخاري رقم : (٢٤٤٢) ، وصحيح مسلم رقم : (٢٥٨٠) .

كەواتە برام تۆ ئاوێنەی برا ئیماندارەكەتی ، وە تۆ خشتێكیت لەو بینایەی كەوا بینای برایەتی ئیمانی لەسەر ڕاوەستاوە ، هەر بۆیە لەخوابترسە لە ئاست حەق و مافی براكەتدا و حەق و مافی بزانە و بە حەق و دڵسۆزی و ڕاستگۆیەوە مامەڵەی لەگەڵدا بكە .

وە پێویستە لەسەرت كەوا هەموو ئیسلام وەربگریت نەوەك لایەكی وەربگریت و لایەكی تری وەرنەگریت ، عەقیدە و بیروباوەڕ وەرمەگرە و وازبێنیت لە ئەحكامەكان و كردەوەكان ، هەروەها ئەحكامەكان و كردەوەكانیش وەرمەگرە و وازبێنیت لە عەقیدە و بیروباوەڕ ، بەڵكو هەموو ئیسلام وەربگرە ، ئیسلام وەربگرە وەكو بیروباوەڕ و كردەوە و عیبادەت و جیهاد و كۆمەڵناسی و سیاسەت و ئابووری و جگە لەوانەیش ، لە هەموو ڕووەكانەوە ئیسلام وەربگرە ، هەروەكو چۆن خوای پاك و بێگەرد

---

(٢) سنن أبي داود رقم : (٤٢٧٢) .

فەرموویـــــەتی : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱدۡخُلُواْ فِي ٱلسِّلۡمِ كَآفَّةٗ وَلَا تَتَّبِعُواْ خُطُوَٰتِ ٱلشَّيۡطَٰنِۚ إِنَّهُۥ لَكُمۡ عَدُوّٞ مُّبِينٞ ٢٠٨ ﴾ [البقرة] .

واتــە : ئــەی ئــەو کەسـانەی کــە باوەڕتـان هێنـاوە بڕۆنـە نـاو ئیسـلامەوە هــەر هــەمووی ، وە شــوێنی هــەنگاوەکانی شــەیتان مەکەون چونکە ئەو دوژمنێکی روون و ئاشکرای ئێوەیە .

کۆمەڵانێك لە سـەلەف فەرموویانـە واتـای ئـەوە : (ادخلوا في السِّلْمِ جميعه يعني في الإسلام) واتــە : بڕۆنـە نـاو ئیسـلامەوە هــەر هــەمووی ، بــە ئیسـلام دەوترێـت (السِّلْم) چـونکە ئیسـلام ڕێگـای سەلامەتـییە ، وە ڕێگای ڕزگاربوونە لـە دونیـا و دواڕۆژ ، ئیسـلام سەلامەتی و ملکەچـییە .

ئـاینی ئیسـلام بانگەشـە دەکـات بـۆ ئاشــتی و سـەلامەتــی ، بانگەشە دەکات بۆ ڕاگرتنی خوێن ڕشـتن بـەوەی کـە شـەرعیەتی پێـداوە لــە ســزا دیاریکراوەکــان (الحدود) و تۆڵەکردنــەوەکان

(القصاص) و جیهادی شەرعی ڕاستگۆیانە ، ئاینی ئیسلام سەلامەتی و ملکەچی و ئارامی و ئەمان و ئیمانە ، وە لەبەر ئەمە خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ٱدۡخُلُواْ فِي ٱلسِّلۡمِ كَآفَّةٗ﴾ واتە : بڕۆنە ناو ئیسلامەوە هەر هەمووی ، واتە بڕۆنە ناو هەموو لق و بەشەکانی ئیمانەوە و هەندێکی وەرنەگرن و وازلەهەندێکی تری بێنن ، پێویستە لەسەرتان هەموو ئیسلام وەربگرن ، ﴿وَلَا تَتَّبِعُواْ خُطُوَٰتِ ٱلشَّيۡطَٰنِۚ﴾ (وە شوێنی هەنگاوەکانی شەیتان مەکەون) واتە : ئەو سەرپێچی و تاوان و گوناهانەی کە خوای گەورە حەرامی کردوون ، چونکە بەڕاستی شەیتان بانگەشە دەکات بۆ تاوان و گوناهەکان و بۆ وازهێنان لە دین و ئاینی خوا هەر هەمووی ، شەیتان دوژمنترینی دوژمنەکانە .

وە لەبەر ئەمە پێویستە لەسەر موسڵمان کەوا دەست بگرێت بە هەموو ئیسلامەوە ، وە دینداری بکات بە هەموو ئیسلامەوە ، وە دەست بگرێت بە پەتی خوای گەورەوە ، وە وریابێت لە

هۆکارەکانی پەرتەوازەبوون و جیاوازی و ناکۆکی لە هەموو بارودۆخەکاندا ، پێویستە لەسەرت حوکم بە شەرعی خوا بکەیت لە پەرستشەکان (العبادات) و مامەڵەکانیش (المعاملات) ، وە لە ژنهێنان و شوکردن و تەڵاقدانیش (النكاح والطلاق) ، وە لە نەفەقات و خەرجیەکانیش (النفقات) ، وە لە شیرخواردن و شیرپێدانیش (الرضاع) ، وە لە ئاشتی و جەنگیشدا (السِّلم والحَرب) ، وە لەگەڵ دوژمن و هاوڕێییشدا (العدو والصديق) ، وە لە تاوانەکان (الجِنايات) و هەموو شتەکانی تریشدا ، پێویستە حوکم بە ئاینی خوا بکرێت لە هەموو شتەکاندا .

وە وریابە لەوەی کە دۆستایەتی و پشتیوانی براکەت بکەیت لەبەر ئەوەی کە لە فلانە شتدا هاوڕایە لەگەڵ تۆ و دەگونجێت لەگەڵ تۆدا ، وە دژایەتی ئەوی تر بکەیت لەبەر ئەوەی کە پێچەوانەی تۆیە لە ڕاوبۆچوونێکدا یان لە پرس و بابەتێکدا ، ئەمە ئینصاف و ویژدان نییە ، صەحابەکان (رضي الله عنهم) لە چەندین

پـرس و بابەتـدا جیاوازی هـەبووە لـە نێوانیـان ، وە لەگـەڵ ئەوەیشدا ئەوە کاریگەری نەکردووەتە سەر دڵپاکی و دۆستایەتی و خۆشەویستی نێوانیان (رضي الله عنهم وأرضاهم) .

کەواتە ئیماندار کار دەکات بە شـەرعی خـوا ، وە دینـداریش دەکـات بـە حـەق ، وە ئـەوەیش پـێش دەخـات بەسـەر هـەموو کەسێکەوە بە بەڵگەوە ، بەڵام ئەوە هەڵینانێت بۆ زوڵم و ستەم کـردن لـە براکـەی و بـە ویـژدان نـەبوون لەگەڵیـدا ئەگـەر لـە ڕاوبۆچووندا پێچەوانەی ئەمی کرد لەو پرس و بابەتانەدا کە جێی ئیجتیهاد تێدا کـردنن (مسائل الاجتهاد) ئـەوەی کـە هەنـدێك جـار بەڵگـەکانیان شـاراوەن ، وە بەهـەمان شـێوە لـەو پـرس و بابەتانەشـدا کـە زانایـان دەکەونـە جیاوازیـەوە لـە لێکدانـەوەی دەقەکەدا ، چونکە ئەو کەسـە هەنـدێك جـار عـوزر و بیـانووی بـۆ دەهێنرێتەوە ، بۆیە پێویستە لەسەر تۆ کەوا ئامۆژگاری بکەیت و خێـرت پـێخۆش بێـت بـۆی ، وە ئـەوە هەڵتنـەنێت بـۆ دژایـەتی

كردنی و لەتبوون و لێكترازان و دەرفەتدان بە دوژمن كەوا زاڵ ببێت بەسەر تۆ و بەسەر براكەتیشدا ، (وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ) .

ئیسلام ئاینی عەدالەت و دادوەرییە ، ئاینی حوكم و فەرمانڕەوایی كردنە بە حەق و چاكەكاری ، ئاینی یەكسانییە تەنها لەو شتانەدا نەبێت كە خوای گەورە لەمە بەدەری كردوون ، ئەم ئاینە بانگەشەكردنی تێدایە بۆ هەموو خێر و چاكەیەك ، وە بانگەشەكردنی تێدایە بۆ ڕەوشتە پیرۆزەكان و كردەوە باش و جوانەكان و بەویژدان بوون و عەدالەت و دادوەری و دووربوون لە هەموو ڕەوشتێكی سەرزەنشتكراو و خراپ ، خوای بەرز و پایەدار فەرموویەتی : ﴿إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُ بِٱلۡعَدۡلِ وَٱلۡإِحۡسَٰنِ وَإِيتَآيِٕ ذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَيَنۡهَىٰ عَنِ ٱلۡفَحۡشَآءِ وَٱلۡمُنكَرِ وَٱلۡبَغۡيِۚ يَعِظُكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ ٩٠﴾ [النحل] ، واتە : بەڕاستی خوا فەرمان دەكات بە دادپەروەری و چاكەكاری و بەخشینی ماڵ بە خزمانی نزیك و

ڕێگریش دەکات لە خراپەکاری و تاوان و ستەم کردن ، بەمە ئامۆژگاریتان دەکات بۆ ئەوەی بیربکەنەوە .

هەروەها خوای بەرز و پایەدار فەرموویەتی : ﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَـٰكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَـٰكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓا۟ ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾ ﴾ [الحجرات] .

واتە : ئەی خەڵکینە بەڕاستی ئێمە ئێوەمان لە نێرینە و مێینەیەك دروست کردووە و ئێوەمان کردووە بە چەندین گەل و هۆز (میللەت و عەشیرەت) بۆ ئەوەی یەکتر بناسنەوە ، بەڕاستی بەڕێزترینتان لای خوا لەخواترسترینتانە ، بەڕاستی خوا زانا و زۆرشارەزایە .

بە کورت و پوختی : ئەوەی کە پێویستە لەسەر بانگخوازی ئیسلامی ئەوەیە کە دەعوە و بانگەواز بکات بۆ هەر هەموو ئیسلام و جیاوازی و پەرتەوازەیی نەخاتە نێوان خەڵکەوە ، وە

نابێت دەمارگیر بێت بۆ مەزهەبێك بەدەر لە مەزهەبێکی تر ، یان بۆ عەشیرەت و هۆزێك بەدەر لە عەشیرەت و هۆزێکی تر ، یان بۆ مامۆستاکەی یان بۆ سەرۆکەکەی یان بۆ جگە لەوانە ، بەڵکو واجب و پێویست ئەوەیە کە مەبەست و ئامانجی بریتی بێت لە جێگیرکردنی حەق و روونکردنەوەی و بەردەوام بوون و ڕێك ڕۆیشتنی خەڵك لەسەری ئەگەر چی ئەمە پێچەوانەی ڕاوبۆچوونی فلان یان فلان یان فلانیش بێت .

وە کاتێك کە لە ناو خەڵکدا هەندێك کەس پێگەیشت لەسەر دەمارگیری بۆ مەزهەبەکان و دەیوت : مەزهەبی فلان لەپێشترە لە مەزهەبی فلان .. ئەو کاتە پەرتەوازەبوون و جیاوازی هات و سەریهەڵدا ، تاوەکو ئەمە هەندێك لە خەڵکی گەیاندە ئەوەی کەوا نوێژ نەکات لەگەڵ ئەو کەسەی کە لەسەر مەزهەبەکەی ئەو نییە ، بۆیە شافعی مەزهەب لە پشت حەنەفی مەزهەبەوە نوێژی نەدەکرد ، وە حەنەفی مەزهەبیش لە پشت مالکی مەزهەب و

حەنبەلی مەزهەبەوە نوێژی نەدەکرد ، ئا ئەوە روویدا لـە هەنـدێك له زیادەڕەوە دەمارگیرەکانەوە ، وە ئەمەیش بەشێکە لـە بـەلاَ و بەشێکە لە شوێنکەوتنی هەنگاوەکانی شەیتان ، چونکە بەڕاسـتی پێشەوایان پێشەوایانی هیدایەتدان و ڕێپیشاندان شافعی و مالك و ئەحمەد و ئەبوحەنیفە و ئەوزاعی و ئیسحاقی کوڕی ڕاهـەوەیهی و هاوشێوەکانیان هەموویان پێشەوایانی هیدایەتدان و ڕێپیشاندان و بانگخوازانی حەق بوون ، دەعوە و بانگەوازی خەڵکیان کردووە بۆ لای دین و ئاینەکەی خوا و ڕێنماییان کـردوون بـۆ لای حـەق ، وە هەندێك پرس و بابەت کەوتووەتـە نێوانیانـەوە کـە تێیانـدا جیـاواز بوون و هاوڕانەبوون لەبەر شاراوەیەتی بەڵگە بە لای هەندێکیانەوە ، کەواتـە ئـەوان لـە نێـوان هەوڵـدەرێکی ڕاسـت پێکـاودا (مُـجتهد مُصيب) بـوون کــە دوو ئــەجر و پاداشــتی بــۆ هەیــە ، وە یــان هەوڵدەرێکە و حەقی نەپێکاوە (مُجتهد أخطأَ الحق) ئەوەیش یەك ئەجر و پاداشتی بۆ هەیە ، بۆیە پێویستە لەسـەر تـۆ کـەوا پلـە و

پێگە و فەزڵ و چاکەیان بزانیت و داوای ئەوە بکەیت کە خوا ڕەحمیان پێبکات ، وە ئەوەیش بزانیت کەوا ئەوان پێشەوایانی ئیسلام و بانگخوازانی هیدایەتدان و ڕێپیشاندان بوون ، بەڵام ناشبێت ئەمە هەڵتبنێت بۆ دەمارگیری و تەقلید و لاسایی کردنەوەی کوێرانە و بڵێیت : لە هەموو حاڵەتێکدا مەزهەبی فڵان لەپێشتر و نزیکترە لە حەقەوە ، یان بڵێیت : لە هەموو حاڵەتێکدا مەزهەبی فڵان لەپێشتر و

نزیکترە لە حەقەوە و هەڵە ناکات ، نەخێر ، ئەمە هەڵەیە .

پێویستە لەسەرت کەوا حەق وەربگریت و شوێنی حەق بکەویت ئەگەر بەڵگەکەیت بۆ دەرکەوت ئەگەر چی پێچەوانەی فڵانیش بێت ، وە پێویستیشە لەسەرت کەوا دەمارگیر نەبیت و تەقلید و لاسایی کوێرانە نەکەیت ، بەڵکو دەبێت فەزڵ و چاکە و پلە و پێگەی پێشەوایان بزانیت ، وە لەگەڵ ئەوەیشدا خۆپاریزی بکەیت بۆ خۆت و بۆ دین و ئاینەکەشت ، حەق وەردەگریت و

پێی ڕازی دەبیت ، وە ڕێنماییشی بۆ دەکەیت ئەگەر داوات لێکرا ، وە لە خوای گەورە دەترسیت و هەست بە چاودێریشی دەکەیت ، وە بە ویژدان دەبیت لەگەڵ خودی خۆتدا لەگەڵ باوەڕبوونت بەوەی کەوا حەق یەکە و بەوەیش کەوا زانا موجتەهیدەکان ئەگەر پێکایان ئەوا دوو ئەجر و پاداشتیان بۆ هەیە ، وە ئەگەر هەڵەشیان کرد و نەیانپێکا ئەوا تەنها یەك ئەجر و پاداشتیان بۆ هەیە ـ مەبەستم موجتەهیدەکانی ئەهلی سوننەیە کە ئەهلی علم و ئیمان و هیدایەتن ـ هەروەکو چۆن فەرموودەی صەحیح سەبارەت بەوە هاتووە لە پێغەمبەرەوە (ﷺ) .

مەبەست و ئامانج لە دەعوە و بانگەوازكردن

وە سەبارەت بە مەبەست و ئامانج لـە دەعـوە و بانگـەوازكردن ئەوا مەبەست و ئامانج لـەوە بـریتـیـیە لـە دەرهێـنـانی خـەڵك لـە تاریكاییەكانەوە بۆ ڕووناكی ، وە ڕێنمایی كردنیـان بـۆ لای حـەق بۆ ئەوەی وەری بگرن و ڕزگاریان بێت لە ئاگر و ڕزگاریان بێت لـە تـــوڕەیی خـــوا ، هـــەروەها مەبەســـت و ئامـــانج لـــە دەعـــوە و بانگەوازكردن بریتـییە لە دەرهێـنـانی كەسـی كـافر و بێباوەڕ لـە تـــاریكی كـــوفر و بێباوەڕیـــەوە بـــۆ ڕوونـــاكی و هیدایـــەت و بەرچاوڕوونی ، وە دەرهێنانی كەسی جاهیل و نـەزان لـە تـاریكی جـەهل و نەزانیـەوە بـۆ ڕوونـاكی علـم و زانسـت ، وە دەرهێـنـانی كەسی تاوانبار و گوناهكار لە تاریكی سەرپێچی و تاوان كردنـەوە بۆ ڕووناكی گوێڕایەڵی و تاعەت ، ئا ئەمەیە مەبەست لە دەعـوە و بانگەوازكردن ، هەروەكو چۆن خوای گەورە فەرموویـەتی : ﴿ٱللَّهُ وَلِيُّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يُخۡرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِۖ ﴿٢٥٧﴾﴾ [البقرة] ، واتـه :

خوا دۆست و پشتیوانی ئەو کەسانەیە کە باوەڕیان هێناوە و لە تاریکاییەکانەوە دەریان دەهێنێت بۆ ڕووناکی .

پێغەمبەران نێردراون بۆ ئەوەی کە خەڵکی لە تاریکاییەکانەوە دەربهێنن بۆ ناو ڕووناکی ، وە بە هەمان شێوە بانگخوازانی حەقیش هەڵدەسن بە دەعوە و بانگەوازکردن و چالاك دەبن بۆی بۆ ئەوەی کە خەڵکی لە تاریکاییەکانەوە دەربهێنن بۆ ناو ڕووناکی، وە بۆ ڕزگارکردنیان لە ئاگر و لە گوێڕایەڵی شەیتان ، وە بۆ ڕزگارکردنیان لە گوێڕایەڵی هەواوئارەزوو بۆ گوێڕایەڵی کردنی خوا و پێغەمبەرەکەی .

بواری چوارەم

ڕوونکردنەوەی ئەو ڕەوشت و سیفەتانەی کە پێویستە بانگخوازەکان خۆیانی پێ‌بڕازێننەوە و لەسەریان بڕۆن

وە سەبارەت بە ڕەوشت و سیفەتەکانی بانگخوازان کە دەبێت ئاوەها بن و لەسەر ئەو ڕەوشت و سیفەتانە بڕۆن ئەوا خوای گەورە لە چەندین ئایەتی زۆردا و لە چەندین شوێنی کتێبە پیرۆزەکەیدا ڕوونی کردوونەتەوە :

یەکەمینیان : ئیخلاص و نیەت و نیازپاکی : پێویستە لەسەر بانگخواز کەوا نیەت و نیازپاك بێت بۆ خوای گەورە ، ریا و پێشچاوی و سومعەت و ناوبانگ و ستایش و پیاهەڵدانی خەڵکی مەبەست نەبێت ، هەروەکو چۆن خوای پاك و بێ‌گەرد فەرموویەتی : ﴿ قُلۡ هَٰذِهِۦ سَبِيلِيٓ أَدۡعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِۚ ... ﴿١٠٨﴾ ﴾ [یوسف] ، واتە : ئەی پێغەمبەری خوا بڵێ ئەمە ڕێگاکەی منە بانگەواز دەکەم

بۆلای خوا ... ، هەروەها خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ ... ﴿٣٣﴾﴾ [فصلت] ، واتە : وە کێ هەیە وتە و کاری باشتر بێت لەو کەسەی کە دەعوە و بانگەواز دەکات بۆ لای خوا ...

کەواتە پێویستە لەسەرت کەوا نیەت و نیازت پاك بکەیتەوە بۆ خوای گەورە ، ئەمە گرنگترین ئەخلاق و ڕەوشتە ، ئەمە گەورەترین سیفەتە کەوا تۆ لە دەعوە و بانگەوازکردنەکەتدا مەبەستت ڕەزامەندی و پاداشتی خوا وماڵی دوارۆژ بێت .

دووەم : دەبێت لەسەر بەرچاوڕۆشنی بیت لە دەعوە و بانگەوازکردنەکەتدا واتە دەبێت لەسەر علم و زانست بیت ، نابێت جاهیل و نەزان بیت بەوەی کە دەعوە و بانگەوازی بۆلا دەکەیت ، ﴿قُلْ هَٰذِهِۦ سَبِيلِىٓ أَدْعُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ ۚ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ ﴿١٠٨﴾﴾ [یوسف] ، واتە : ئەی پێغەمبەری خوا بڵێ ئەمە ڕێگاکەی منە بانگەواز دەکەم بۆلای خوا لەسەر بەرچاوڕۆشنی .

علم و زانست پێویستە و بێ ئەمە دەعوە و بانگەواز ناکرێت ، هەبوونی علم و زانست فەرز و پێویستە ، ئامان وریابە لەوەی کە دەعـوە و بانگـەواز بکـەیت لەسـەر جـەهل و نـەزانی ، هـەروەها وریابە لەوەی کە قسە لە شـتێکدا بکـەیت تـۆ نایزانیـت ، چونکە کەسـی جاهیـل و نـەزان دەڕوخێنێـت و بنیـاد نانێـت ، وە تێـك دەدات و چاك ناكات ، بۆیە لەخوابترسە ئەی عەبدی خوا ، ئامـان وریابە لەوەی کە بە ناوی خواوە قسە بکەیت بەبێ علم و زانست ، دەعوە و بانگەواز بۆ هیچ شتێك مەکە ئیللا لە پاش هەبوونی علـم و زانسـت بـەو شـتە و بەرچاوڕۆشـنی بـەوەی کـە خـوا و پێغەمبەرەکەی فەرموویانە ، هەبوونی بەرچاوڕۆشنی کە بریتـیـە لە علم پێویستە .

بۆیە پێویستە لەسەر قوتابی علـم و لەسـەر کەسـی بـانگخواز کەوا بەرچاوروون بێت سەبارەت بەوەی کـە دەعـوە و بانگـەوازی بۆلا دەکات ، وە سەیری ئەو شتە و بەڵگەکەشی بکات کە دەعوە

و بانگەوازی بۆلا دەکات ، جا ئەگەر حەقی بۆ دەرکەوت و حەقی زانی ئەوا بانگەواز دەکات بۆلای ئەوە چ ئەوە کردەوەکردن بێت یاخود وازلێهێنان بێت ، دەعوە و بانگەواز دەکات بۆ کردەوەکردن ئەگەر تاعەت و گوێڕایەڵی بوو بۆ خوا و پێغەمبەرەکەی ، وە دەعوە و بانگەوازیش دەکات بۆ وازهێنان لەوەی کە خوا و پێغەمبەرەکەی نەهیان لێکردووە و ڕێگری و قەدەغەیان کردووە بە پێی بەڵگە و لەسەر بەرچاوڕوونی و بەرچاوڕۆشنی .

سێیەم : هەروەها لەو ئەخلاق و ڕەوشتانەی کە دەبێت لەسەری بیت ئەی کەسی بانگخواز ئەوەیە کە دەبێت تۆ پشوودرێژ و لەسەرخۆ بیت لە دەعوە و بانگەوازکردنەکەتدا ، وە نەرم و نیان و خۆڕاگر و زۆر بە صەبر و ئارام بیت تێیدا ، هەروەکو چۆن پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام) ئاوەهایان کردووە ، ئامان وریابە لە پەلەکردن ، هەروەها وریابە لە ڕەقبوون و

توونددوتیـژی ، پێویسـتە بـە صـەبر و ئـارام بیـت ، وە پێویسـتە پشوودرێژ و لەسەرخۆ بیت ، وە پێویسـتە نـەرم و نیـان بیـت لـە دەعوە و بانگەواز کردنەکەتدا ، وە لە پێشـەوە هەنـدێك بەڵگـەت بۆ هێنرایەوە لەسەر ئـەوە وەکـو فەرمایشـتی خـوای گـەورە : ﴿ ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِۖ وَجَٰدِلۡهُم بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُۚ ﴿١٢٥﴾ ﴾ [النحل] .

واتــە : بانگـــەواز بکــە بــۆ لای ڕێگـــای خــوا بــە دانــایی و ئامۆژگاری چاك و گفتوگۆیان لەگەڵدا بکە بەوەی کە چاکترە .

هەروەها فەرمایشتی خوای پاك و بێگەرد : ﴿ فَبِمَا رَحۡمَةٍ مِّنَ ٱللَّهِ لِنتَ لَهُمۡۖ ﴿١٥٩﴾ ﴾ [آل عمران] ، واتــە : تــۆ بــە ڕەحمـەتێك لـە خـواوە نەرمیت بۆ نواندن .

هـەروەها فەرمایشـتی خـوای گـەورە سـەبارەت بـە چـیرۆك و بەســەرهاتی (موسـی) و (هـارون) : ﴿ فَقُولَا لَهُۥ قَوۡلٗا لَّيِّنٗا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوۡ

يَخۡشَىٰ ﴿٤٤﴾ [طه] ، واتە : هەردووکتان وتەیەکی نەرمی پێ بڵێن بەڵکو بیربکاتەوە یان لەخوا بترسێت .

هەروەها لە فەرموودەیەکی صەحیحدا پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرموێت : ((اللَّهُمَّ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَشَقَّ عَلَيْهِمْ فَاشْقُقْ عَلَيْهِ ، وَمَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَرَفَقَ بِهِمْ فَارْفُقْ بِهِ))(١).

واتە : خوایە هەرکەسێك سەرپەرشتی شتێك لە کاروباری ئوممەتەکەمی کرد و لەسەریانی قورس و ناڕەحەت کرد ئەوا تۆیش قورس و ناڕەحەتی بکە لەسەری ، وە هەرکەسێکیش سەرپەرشتی شتێك لە کاروباری ئوممەتەکەمی کرد و نەرم و نیان بوو لەگەڵیان ئەوا تۆیش نەرم و نیان بە لەگەڵی .

بۆیە ئەی عەبدی خوا پێویستە لەسەرت کەوا نەرم و نیان بیت لە دەعوە و بانگەواز کردنەکەتدا و شتەکان لەسەر خەڵك قورس و ناڕەحەت نەکەیت و ڕاویان نەنەیت لە دین و ئاین ، بە وشکی و توندبوونت وە بە جەهل و نەزانیت وە بە ئسلوب و هەڵسوکەوتە

---

(١) صحيح مسلم رقم : (١٨٢٨) .

توونده ئەزێتـدەرە زەرەر و زیانگەیەنـەرەکانت ڕاویـان نەنـەیت ، پێویستە لەسەرت کەوا پشوودرێژ و لەسەرخۆ و خۆڕاگر و زۆر بـە صەبر و ئارام بیت ، وە دەبێت ڕاکێشانت ئاسـان و لەسـەرخۆبێت و قسەت نەرم و نیان بێت و وتەکانت شیرین و پاك بێت بۆ ئەوەی کاریگـەری هـەبێت لەسـەر دڵـی براکـەت ، بـۆ ئـەوەی کاریگـەری هەبێت لەسەر دڵی ئەو کەسەی کە دەعوە و بانگەوازی دەکەیت ، هەروەها بۆ ئەوەی دڵی بکرێتـەوە بـۆ دەعـوە و بانگەوازەکـەت و دڵی نەرم ببێت بۆی و پـێی کاریگەر ببێت و بە هۆیەوە ستایشـی تۆ بکات و سوپاست بکات لەسەری ، بـەڵام توونودتیـژی ڕاونـەرە نەك نزیك کەرەوە ، وە پـەرتەوازەکەرە نەك کۆکەرەوە .

هەروەها لەو ڕەوشت و سیفاتانەی کە دەبێـت بـەڵکو واجـب و پێویستە کەسی بانگخواز لەسەری بێت و تێیدا هـەبێت : کـردەوە کردنە بە دەعوە و بانگەوازەکەی ، وە پێویستە ببێتە سەرمەشق و پێشەنگێکی صالح و چاك لەوەدا کـە دەعـوە و بانگـەوازی بـۆلا دەکات ، نەك لەو کەسانە بێت کـە بانگەشـە دەکـات بـۆ شـتێك و

پاشان خۆی وازی لـێدەهێنێت ، وە یان نەهی و ڕێگری لە شتێك دەكات و پاشان خۆی دەیكـات و تێـوەی دەگلێـت ، ئەمـە حـاڵی خەسارۆمەندانە پەنا بە خوا لەوە .

بەڵام ئیمانداره قازانجکار و براوەکان کـە بـانگخوازانی حـەقن ئەوان کردەوە دەکەن بە حەق و گورج وگۆڵ و چالاك دەبن تێیـدا و خێـرادەڕۆن و پەلـەی بـۆلا دەکـەن ، وە دووریـش دەکەونـەوە لەوەی کە لێیان قەدەغەکراوە و نـەهی لــێکراوە ، خـوای گـەورە فـەرمـوویـەتـــــــی : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفۡعَلُونَ ٢ كَبُرَ مَقۡتًا عِندَ ٱللَّهِ أَن تَقُولُواْ مَا لَا تَفۡعَلُونَ ٣ ﴾ [الصف] ، واتە : ئەی ئەو کەسانەی کە باوەڕتان هێناوە بۆ شتانێك دەڵێن کە کردەوەی پێ ناکەن (٢) ئەوە دەبێتـە مایـەی ڕقێکـی زۆر گـەورە لای خـوا ئەوەی کە دەیلێن و کردەوەی پێ ناکەن .

هەروەها خوای پاك و بێگەرد هەڵدەكۆڵێت بە جوولەکەکانـدا لەسەر ئەوەی کە فـەرمانیان بـە خـەڵك کـردووە بـە چـاکەکردن و

خۆیانیـــان لـــەبیرکردووە و فەرموویـــەتی : ﴿أَتَأۡمُرُونَ ٱلنَّاسَ بِٱلۡبِرِّ وَتَنسَوۡنَ أَنفُسَكُمۡ وَأَنتُمۡ تَتۡلُونَ ٱلۡكِتَٰبَۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ٤٤﴾ [البقرة] ، واتە : ئایا ئێوە فەرمان دەکەن بە خەڵکی بە کردنی چاکە و خۆتـانیش لەبیردەکەن و ئێوەیش کتێبەکەی خوا دەخوێننەوە ؟ ئایـا ئێـوە تێناگەن ؟

وە بـە صـەحیحی لـە پێغەمبـەرەوە (ﷺ) هـاتووە کـەوا فەرموویـەتی : ((يُـؤْتَى بِالرَّجُلِ يَـوْمَ الْقِيَامَـةِ فَيُلْقَـى فِـي النَّـارِ فَتَنْـدَلِقُ أَقْتَابُ بَطْنِهِ فَيَدُورُ بِهَا كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِالرَّحَى ، فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ : يَا فُلاَنُ مَا لَكَ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ ؟ فَيَقُـولُ : بَلَـى قَـدْ كُنْـتُ آمُـرُ بِالْمَعْـرُوفِ وَلاَ آتِيـهِ وَأَنْهَـى عَـنِ الْمُنْكَـرِ وَآتِيهِ))[١].

واتـە : لـە ڕۆژی قیامەتـدا پیـاو دەهێـنن و فڕێدەدرێتـە نـاو ئـاگرەوە و ڕیخۆڵـەکانی بـە خێرایـی دێنـە دەرەوە و ئـەویش بـە

---

[١] صحيح البخاري رقم : (٣٠٩٤) ، وصحيح مسلم رقم : (٩٨٩) .

دەوریــدا دەخولێتــەوە هــەروەکو چــۆن گوێدرێــژ بــە دەوری دەســتهاڕدا دەخولێتــەوە ، ئــەنجا خــەڵکی نــاو ئــاگر لــە دەوری کۆدەبنــەوە و پــێی دەڵــێن : ئــەی فــلان ئــەوە چیتە مەگــەر تــۆ فەرمانت نەدەکرد بە چاکە و نەهی و ڕێگریت دەکرد لە خراپە ؟

ئەویش دەڵێت : بـەڵێ مـن فـەرمانم دەکـرد بـە چاکە و خـۆم نەمدەکرد ، وە نەهی و ڕێگـریشـم دەکرد لە خراپە و دەمکرد .

ئەمە حاڵی ئەو کەسەیە کە بانگـەوازی کـردووە بـۆلای خـوا و فەرمانی کردووە بە چاکە و نەهی و ڕێگـریشی کردووە لە خراپە و تــاوان ، پاشــان قســەی پێچــەوانەی کــردەوەی بووەتــەوە و کردەوەشی پێچەوانەی قسەی بووەتـەوە ، پـەنادەگرین بـە خـوا لەوە .

کەواتە لە گرنگترین ئەخلاق و ڕەوشتەکان و لە گـەورەترینیان لە ئاست کەسی بانگخوازدا ئەوەیە کەوا کردەوە بکات بەوەی کـە بـانگخوازی بـۆلا دەکـات ، وە وازیشـبێنێت لـەوەی کـەوا نـەهی و ڕێگــری لــێدەکات ، وە دەبێــت خــاوەن ڕەوشــتێکی چــاك و

ژیاننامەیەکی ستایشکراو و بەئارام بوون و خۆڕاگری و ئیخلاص و نیازپاکی لە دەعوە و بانگەوازەکەیدا بێت ، هەروەها دەبێت خاوەن هەوڵ و تێکۆشان بێت لەوەدا کە خێر و چاکەی پێدەگات بە خەڵك و لەوەیشدا کە خەڵك دووردەخاتەوە لە ناحەق و باتڵ ، وە لەگەڵ ئەوەیشدا بۆیان دەپاڕێتەوە و دوعای هیدایەتدانیان بۆ دەکات ، ئەمەیش بەشێکە لە ڕەوشتە چاکەکان کەوا دوعای هیدایەتدان بکەیت بۆ خەڵك و بە کەسی بانگەوازکراو بڵێیت : خوا هیدایەتت بدات ، خوا موەفەقت بکات بۆ وەرگرتن و قەبوڵکردنی حەق ، خوا یارمەتیت بدات بۆ قەبوڵکردنی حەق ، بانگەوازی دەکەیت و ڕێنمایی دەکەیت و صەبر و ئارامیش دەگریت لەسەر ئەزێتەکانی و لەگەڵ ئەوەیشدا بۆی دەپاڕێیتەوە و دوعای هیدایەتدانی بۆ دەکەیت ، پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) کاتێك کە سەبارەت بە هۆزی (دەوس) پێی وترا : ئەوان سەرپێچیان کردووە ، فەرمووی : ((اللَّهُمَّ اهْدِ دَوْسًا وَائْتِ بِهِمْ))[١].

---

[١] صحيح البخاري رقم : (٩٣٧) ، وصحيح مسلم رقم : (٢٥٢٤) .

واتە : خوایە هیدایەتی دەوس بدە و بیانهێنە بۆ ناو ئیسلام .

دوعای هیدایەتدان و موەفەق بوونی بۆ وەرگرتن و قەبوڵ كردنی حەقی بۆ دەكەیت ، وە صەبر و خۆڕاگریت هەبێت لەسەر ئەوە ، وە بێئوومێد و مەئیوس مەبە لێی و لە قسەی خێر زیاتر هیچ شتێكی تر مەڵێ ، توندوتیژ مەبە و قسەیەكی خراپ مەڵێ كە ڕاونەر بێت لە حەق ، بەڵام كەسێك كە زوڵم و ستەم دەكات و سنوور تێدەپەڕێنێت ئەوا ئەمە حاڵێكی تری هەیە هەروەكو چۆن خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿وَلَا تُجَٰدِلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ إِلَّا بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُ إِلَّا ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ مِنۡهُمۡۖ ﴿٤٦﴾﴾ [العنكبوت] ، واتە : گفتوگۆ و موجادەلە مەكەن لەگەڵ ئەهلی كیتابدا (جوولەكە و گاورەكان) ئیللا بەوە نەبێت كە چاكترە مەگەر تەنها ئەوانەیان نەبێت كە ستەم و زوڵمیان كردووە .

كەسی زاڵم و ستەمكار كە ڕووبەڕووی دەعوە و بانگەواز دەبێتەوە بە شەڕ و خراپە و ملهوڕی و ئەزێتدان ئەمە حوكمێكی

تری هەیە ، دەكرێت تەمێبكرێت لەسەر ئەوە بە سجن كردن و حەبس كردنی و جگە لەوەیش ، وە تەمێكردنی لەسەر ئەوە بەپێی پلەكانی زوڵم و ستەمەكەی دەبێت ، بەڵام هەندەی كە خۆی گرتبێتەوە لە ئەزێتدان ئەوا پێویستە صەبر و ئارامی لەسەر بگریت و چاوەڕێی پاداشت بیت لای خوا و بەوەی كە چاكترە گفتوگۆ و موجادەلەی لەگەڵدا بكە ، وە چاوپۆشیش بكە لەوەی كە پەیوەندی بە خودی خۆتەوە هەیە لە هەندێك لە ئەزێتەكانی هەروەكو چۆن پێغەمبەران و شوێنكەوتوانیان بەچاكە صەبر و ئارامیان هەبووە .

وە داوا لە خوای گەورە دەكەم كەوا هەمووومان موەفەق بكات بۆ دەعوە و بانگەوازكردن بۆلای بە جوانی ، وە دڵەكانمان و كردەوەكانمانیش چاك بكات ، وە تێگەیشتن لە دین و ئاینەكەی بە هەمووومان ببەخشێت و دامەزراویشمان بكات لەسەری ، وە بمانگێڕێت لەو كەسانەی كە هیدایەتدەر و هیدایەتدراون و

بمانیشگێڕێت لە پیاوچاکان و چاکەخوازان ، بەڕاستی خوای گەورە سەخی و بەخشندەیە .

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّم وَبَارَكَ عَلَى عَبْدِهِ وَرَسُولِهِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ
وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَأَتْبَاعِهِ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّين

سوپاس بۆ خوای گەورە تەواوبووم لە وەرگێڕانی

ئەم کتێبە زۆر بەسوود و گرنگە

لە ڕۆژی چوارشەممە / کاتژمێر : (٤٠ : ١٠)ی پێش نیوەڕۆ

(٥ / ذو الحجة / ١٤٣٧)* بەرامبەر بە (٧ / ٩ / ٢٠١٦)

کوردستان / کەلار / مزگەوتی شێخ إبراهیم

محمد عبد الرحمن لطیف

* **تێبینیەك** : لە

وەك لە پێشـەکـیەکـەدا ئامـاژەم پـێکردووە دەسـتمدایە وەرگێڕانـی ئـەم کتێبـە زۆر گرنگـە لـە بـەرواری (٥ / ذو الحجـة / ١٤٣٦) ، بـەڵام تـەواوکردنی وەرگێڕانەکەی یەك ساڵی کامڵی پێچوو ئەویش لەبەر سەرقاڵبوونم بە هەنـدێـك پرۆژەی زانستـی ترەوە وەك وەرگێـڕانی چەنـد کتێبێـکی تر تـاوەکو ئـەمڕۆ لـە بەرواری (٥ / ذو الحجـة / ١٤٣٧)دا کۆتـایم پێهێنـا و داواکـارم خـوای گـەورە بیکاتە زەخیرەی قەبر و قیامەتم .

۞ ۞ ۞

ناوەڕۆك

پێشەكی وەرگێڕ ٣

پێشەكی دانەر ٥

حوكمی دەعوە و بانگەوازكردن بۆ لای خوای گەورە ٢٥

چ كاتێك دەعوە و بانگەوازكردن دەبێتە فەرزی لەسەر هەندێك لە موسڵمانان (فرضُ كفايةٍ) ٢٧

چ كاتێك بانگەوازكردن دەبێتە فەرزی لەسەر هەمووان (فرضُ عَينٍ) ٢٨

فەزڵ و چاكەكانی دەعوە و بانگەوازكردن بۆ لای خوای گەورە ... ٣٧

چۆنێتی بەجێهێنانی بانگەوازكردن و شێوازەكانی ٤٧

ئسلوب و شێوازەكانی دەعوە و بانگەوازكردن :

١ / دەعوە و بانگەوازكردن بە (حیكمەت) و مەبەستیش چییە لە (حیكمەت) ٤٧

٢ / دەعوە و بانگەوازكردن بە ئامۆژگاری چاك ٥٠

٣ / دەعوە و بانگەوازکردن بە گفتوگۆ و موناقەشەکردن بەوەی کە چاکترە ٥١

ڕوونکردنەوەی ئەو شتەی کە بانگەوازی بۆ لا دەکرێت ٥٥

مەبەست و ئامانج لە دەعوە و بانگەوازکردن ٧٧

ڕوونکردنەوەی ئەو ڕەوشت و سیفەتانەی کە پێویستە بانگخوازەکان خۆیانی پێبڕازێننەوە و لەسەریان بڕۆن ٧٩

ناوەڕۆك ٩٢

الإمام ابن باز في سطور[1]

* هو الإمام الحَبْر المُجدِّد ، شيخ الإسلام ومُفتي الأنام ، العلامَّة الشيخ عبدالعزيز بن عبد الله بن باز رحمه الله .

* ولد الشيخ في مدينة الرياض بتاريخ : (٢ / ١٢ / ١٣٣٠) هـ .

* كان الشيخ ابن باز إماماً ربانيَّاً حيثُ كان عالماً عاملاً بعلمه ومُعلماً لغيره وداعياً إلى الله على بصيرة ، وكان له حظ وافر من وصفي "الرباني والإمام" المذكورين في قوله تعالى : ﴿ وَلَٰكِن كُونُواْ رَبَّٰنِيِّـۧنَ بِمَا كُنتُمۡ تُعَلِّمُونَ ٱلۡكِتَٰبَ وَبِمَا كُنتُمۡ تَدۡرُسُونَ ﴿٧٩﴾ ﴾ [آل عمران] ، وقوله تعالى : ﴿ وَجَعَلۡنَا مِنۡهُمۡ أَئِمَّةٗ يَهۡدُونَ بِأَمۡرِنَا لَمَّا صَبَرُواْۖ وَكَانُواْ بِـَٔايَٰتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾ ﴾ [السجدة] .

* وكان الشيخ ابن باز رحمه الله "**رَجُلَ عامَّةٍ**" وهذه منقبة عند أئمة السلف الصالح كما جاء في كتب التراجم والتاريخ ، وكان "**أُمَّةً في رَجُلٍ**" :

والنَّاسُ أَلْفٌ مِنْهُم كَواحِدٍ ووَاحِدٌ كالأَلْفِ إِنْ أَمْرٌ عَنَا

* توفي الشيخ بتاريخ (٢٧ / ١ / ١٤٢٠) هـ رحمه الله رحمةً واسعة وأدخله الفردوس الأعلى .

---

[1] اقرأ : (**الشيخ عبدالعزيز ابن باز .. نموذجٌ من الرعيل الأول**) للشيخ عبدالمحسن العبَّاد حفظه الله .
و (**الإمام ابن باز .. دروسٌ ومواقِفٌ وعِبَر**) للشيخ عبدالعزيز السدحان حفظه الله .

* كان وفاة الشيخ ابن باز رحمه الله خسارة كبيرة للعالَم أجمع ومصيبة عظيمة على المسلمين عموماً ، وبوفاة الشيخ تبين للناس مصداق قول بعض أهل العلم قديماً عندما قالوا : (**موتُ العالِمِ موتُ العالَمِ**) .

*** من دُرَرِ كلام الشيخ ابن باز رحمه الله :**

قال الشيخ ابن باز رحمه الله : (**مَنْ نَذَرَ نَفْسَهُ لِخدمة دينهِ عاش مُتعباً ، ولكن سيعيشُ كبيراً ، وسيموتُ كبيراً ، وسيُبعثُ كبيراً ، والحياةُ في سبيل الله أصعبُ من الموتِ في سبيل الله**)

الْحَمْدُ للهِ الذّي وَفَّقَني لِتَرْجَمَةِ هَذَا الْكِتَابِ الصَّغِيْرِ الْحَجْمِ .. الْعَظِيْمِ النَّفْعِ وَالْفَائِدَة :

(**الدَّعْوَةُ إِلَى اللهِ وَأَخلاقُ الدُّعَاة**) لِسَمَاحَةِ الشَّيْخ عَبْدِالعَزِيْزِ بْنِ بَاز رَحِمَهُ اللَّهُ

(لَقَدْ بَدَأْتُ بِتَرْجَمَتِهَا مِنْ مَكَّةَ الْمُكَرَّمَة أَثْنَاءَ مَوْسِمِ حَجِّ عَامِ ١٤٣٦ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة ،

وانْتَهَيْتُ مِنْهَا فِي بَلْدَتِي كَلار عَامَ ١٤٣٧ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة)

وَقَبْلَهُ وَفَّقَنِي اللّهُ لِتَرْجَمَةِ كِتَابِ :

(**عَقِيْدَةُ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ فِي الصَّحَابَةِ الْكِرَام ﷺ وَأَرْضَاهُمْ**)

لِفَضِيلَةِ الشَّيْخ عَبْدِالمُحْسِنِ بْنِ حَمَد العَبَّادِ البَدْر حَفِظَهُ اللَّهُ

وَقَبْلَهُ وَفَّقَنِي اللهُ لِتَرْجَمَةِ كِتَابِ : **(الْإِسلامُ مِنْهَاجُ الْحَيَاة)**

لِسَمَاحَةِ الشَّيْخ عَبْدِالعَزِيْزِ آلِ الشَّيْخ حَفِظَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ عُمْرَةِ رَبِيْعِ عَامِ ١٤٣٦ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

وَقَبْلَهُ أَيْضَاً وَفَّقَنِي اللهُ لِتَرْجَمَةِ رِسَالَةِ : **(زَادُ الدَّاعِيَةِ إِلَى اللهِ عَزَّ و!جَلَّ)**

لِفَضِلَةِ الإِمَام الشَّيْخ مُحَمَّد بْنِ صَالِح الْعُثَيْمِيْن رَحِمَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ عُمْرَةِ رَبِيْعِ عَامِ ١٤٣٥ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

وَقَبْلَهَا أَيْضَاً وَفَّقَنِي اللهُ لِتَرْجَمَةِ كِتَابِ : **(تَفْسِيْرُ سُوْرَةِ الْفَاتِحَة)**

لِمَعَالِي الشَّيْخ صَالِح بْنِ فُوزَان الفُوزَان حَفِظَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ عُمْرَةِ رَبِيْعِ عَامِ ١٤٣٤ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

وَقَبْلَهُ أَيْضَاً وَفَّقَنِي اللهُ لِتَرْجَمَةِ كِتَابِ : **(الدُّرُوسُ الْمُهِمَّةُ لِعَامَّةِ الأُمَّة)**

لِسَمَاحَةِ الشَّيْخ عَبْدِالعَزِيْزِ بْنِ بَاز رَحِمَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ حَجّ عَامِ ١٤٣٣ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي الإتْيَانَ إِلَى الْحَجِّ وَالْعُمَرَةَ مَرَّاتٍ عَدِيْدَة

وَارْزُقْنِي الإِقَامَةَ فِي مَكَّةَ الْمُكَرَّمَة وَالْمَدِيْنَةِ النَّبَوِيَّة